Адыгэ макъ

№ 169 (19683)
2010-рэ илъэс
ШЭМБЭТ
ШЫШЪХЬЭIУМ и 28-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Организациехэм яфедэхэм атыралъхьэрэ хэбзэIахьэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет агъакIорэр хэбзэIахьхэр зытырэ куп заулэмэ апае зыфэдизым ехьылIагъ» зыфиIорэм иа 1-рэ статья иа 1-рэ Iахь кIуачIэ имыIэжьэу лъытэгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и 28-м ыштагъ

А 1-рэ статьяр. Адыгэ Республикэм и Законэу «Организациехэм яфедэхэм атыралъхьэрэ хэбзэIахьэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет агъакIорэр хэбзэIахьхэр зытырэ куп заулэмэ апае зыфэдизым ехьылIагъ» зыфиIорэм иа 1-рэ статья иа 1-рэ Iахь кIуачIэ имыIэжьэу лъытэгъэным фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Организациехэм яфедэхэм атыралъхьэрэ хэбзэIахьэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет агъакIорэр хэбзэIахьхэр зытырэ куп заулэмэ апае зыфэдизым ехьылIагъ» зыфиIорэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъоягъэхэр, 2009, N 4) иа 1-рэ статья иа 1-рэ Iахь кIуачIэ имыIэжьэу лъытэгъэнэу.

Я 2-рэ статьяр. Мы Законым кIуачIэ иIэ зыхъурэр

Мы Законым кIуачIэ иIэ зыхъурэр официальнэу къызыхаутырэ нэуж мазэ нахьыбэ зытешIэкIэ ыкIи организациехэм къаIэкIэхьэрэ федэм тыралъхьэрэ хэбзэIахьыр зыщатырэ зичэзыу хэбзэIахь пIалъэм иа 1-рэ мафэ мынахь пасэу ары.

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
шышъхьэIум и 9, 2010-рэ илъэс
N 383

Къэралыгъо наградэхэр Президентым аритыжьыгъэх

АР-м и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан культурэм, гъэсэныгъэм, мэкъумэщ хъызмэтым, юриспруденцием, псэолъэшIыным, нэмыкI лъэныкъохэм ащылажьэхэу къэралыгъо ыкIи республикэ наградэхэр къызыфагъэшъошагъэхэм тыгъуасэ аритыжьыгъэх. Ащ фэгъэхьыгъэ мэфэкI зэхахьэу Правительствэр зычIэт Унэм щызэхащагъэм хэлэжьагъэх АР-м и Президент ыкIи министрэхэм я Кабинет я Администрацие ипащэу Владислав Федоровыр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр.

— УФ-м и Президент и Администрацие къысфишIыгъэ пшъэрылъыр сигуапэу непэ сэгъэцакIэ, республикэ наградэхэмкIэ къыхагъэщыгъэхэми сигуапэу ястыжьыщт, — къыIуагъ ТхьакIущынэ Аслъан зэхахьэр къызэIуихызэ. — Отраслэу шъузыщылажьэрэмкIэ анахь дэгъухэм шъуззэращыщыр къышъуфагъэшъошагъэхэм джыри зэ къаушыхьаты. СышъуфэгушIо, псауныгъэ шъуиIэу шъуиIоф лъыжъугъэкIотэнэу сышъуфэлъаIо.

УФ-м и Президент иунашъокIэ ЛIыхъужъныгъэм иорден къыфагъэшъошагъ Мыекъопэ къэлэ общественнэ организациеу «Союз инвалидов Чернобыля» зыфиIорэм итхьаматэу Любовь Нуриахмедовам, «УФ-м изаслуженнэ артист» зыфиIорэ щытхъуцIэр къэзыушыхьатырэ тхылъымрэ бгъэхалъхьэмрэ къыритыжьыгъэх Къэралыгъо филармонием иорэдыIоу Нэхэе Тэмарэ. АР-м и Президент иунашъокIэ «Адыгеим и Щытхъузехь» зыфиIорэ медалыр къыфагъэшъошагъ Хэгъэгу зэошхом иветеранэу, 1945-рэ илъэсым ТекIоныгъэм и Парадэу Москва щыкIуагъэм хэтыгъэу Геннадий Смирновым.

Джащ фэдэу, лъэныкъоу зыщылажьэхэрэмкIэ щытхъуцIэхэр къафагъэшъошагъэх ЗАО-у «Содружество» зыфиIорэм ипащэу Хъуажъ Аскэр, ООО-у «Южный» зыфиIорэм ипащэу Чэужъ Зулимэ, Адыгэ телевидением иIофышIэу Щыщэ Люсинэ, АР-м и Апшъэрэ суд исудьяу Вера Мейстер, ООО-у «КIуай» зыфиIорэм иIофышIэу Тхьаркъохъо Азмэт, нэмыкIхэми.

ХЪУТ Нэфсэт.

Адыгэ Республикэм и Президентэу А. К. ТхьакIущынэм фэкIо

Адыгеим и Президентэу лъытэныгъэ зыфэсшIырэр! 2008-рэ илъэсым упчIищ остыгъагъ. Ахэр зыфэгъэхьыгъагъэхэр Мыекъопэ районым ипсэупIэхэм газыр, псыр залъагъэIэсыщтхэр, ащ ичIыгухэр зэрагъэфедэхэрэр ары. Газымрэ псымрэ поселкэу Каменномостскэм лъагъэIэсыгъэх, коцымкIэ планыр агъэцэкIэгъах.

Iофэу пшIагъэм фэшI «тхьауегъэпсэу» осэIо.

Псауныгъэ пытэ, насып уиIэнэу, уигъашIэ кIыхьэ хъунэу сыпфэлъаIо.

Лъытэныгъэ къыпфэзышIэу, Германием щыпсэоу
В. А. ЧЕРЕДНИЧЕНКО

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Сабыйхэр зыпIунэу зыштагъэхэм лэжьапкIэу аратыщтыр зыфэдизым ыкIи апIунэу аштэгъэ сабый пчъагъэм елъытыгъэу ащ фэдэ унагъохэм фэгъэкIотэныгъэу яIэхэм яхьылIагъ» зыфиIорэм ия 4-рэ статья зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и 28-м ыштагъ

А 1-рэ статьяр. Адыгэ Республикэм и Законэу «Сабыйхэр зыпIунэу зыштагъэхэм лэжьапкIэу аратыщтыр зыфэдизым ыкIи апIунэу аштэгъэ сабый пчъагъэм елъытыгъэу ащ фэдэ унагъохэм фэгъэкIотэныгъэу яIэхэм яхьылIагъ» зыфиIорэм ия 4-рэ статья зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Сабыйхэр зыпIунэу зыштагъэхэм лэжьапкIэу аратыщтыр зыфэдизым ыкIи апIунэу аштэгъэ сабый пчъагъэм елъытыгъэу ащ фэдэ унагъохэм фэгъэкIотэныгъэу яIэхэм яхьылIагъ» зыфиIорэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъоягъэхэр, 1997, N 11; 2000, N 5; 2001, N 8; 2004, N 10; 2009, N 12) ия 4-рэ статья мыщ фэдэ зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэу:

1) а 1-рэ Iахьыр мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«1. Сабыйхэр зыпIунэу зыштэгъэ унагъохэу мэкъумэщышIэ (фермер) хъызмэтшIапIэ зэхэзыщэхэрэм е нэмыкI производственнэ-предприниматель IофшIэным пылъхэм мэкъумэщышIэ (фермер) хъызмэтшIапIэ зызэхащэгъэ, производственнэ-предприниматель IофшIэныр заублэгъэ нэуж апэрэ илъэситIум къыкIоцI Урысые Федерацием рэ Адыгэ Республикэмрэ язаконодательствэу хэбзэIахьэхэмрэ угъоинхэмрэ афэгъэхьыгъэм диштэу хэбзэIахь фэгъэкIотэныгъэхэр афашIынхэ алъэкIыщт.»;

2) я 5-рэ Iахьыр мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«5. Сабыйхэр зыпIунэу зыштэгъэ унагъохэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашIынэу зытефэхэрэм федеральнэ законодательствэмрэ Адыгэ Республикэм изаконодательствэмрэ адиштэу унэ рашIынэу е ращэфынэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къыхэкIырэ социальнэ ахъщэ IэпыIэгъу арагъэгъоты.»;

3) я 9-рэ Iахьым хэт гущыIэхэу «Урысые Федерациемрэ Адыгэ Республикэмрэ язаконодательствэ диштэу» зыфиIохэрэр гущыIэхэу «федеральнэ законодательствэмрэ Адыгэ Республикэм изаконодательствэрэ адиштэу» зыфиIохэрэмкIэ зэблэхъугъэнэу.

Я 2-рэ статьяр. Мы Законым кIуачIэ иIэ зыхъурэр

Официальнэу къызыхаутырэ нэуж мэфипшI зытешIэкIэ мы Законым кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
шышъхьэIум и 9, 2010-рэ илъэс
N 375

Сакъыныгъэ къызыхэжъугъаф

Терроризмэм пэшlуекlогъэнымкlэ Адыгэ Республикэм щызэхащэгъэ комиссиемрэ оперативнэ штабымрэ зичэзыу зэхэсыгъоу яlагъэм шlэныгъэм и Мафэ республикэм щынэгъончъэу щызэхэщэгъэным пае къэбар жъугъэм иамалхэм цlыфхэм lоф адашlэнэу, анахь мэхьанэ зэратын фэе лъэныкъохэр къагурагъэlоныр къыщагъэнэфагъэх, ащ епхыгъэ унашъуи аштагъ. Террористическэ актым ищынагъо къызыуцукlэ, узэрэзекlон фаер, къэбарыр цlыфхэм псынкlэу алъыгъэlэсыгъэныр пшъэрылъ шъхьаlэхэу ащ къыделъытэх.

Зыми имыеу щылъ пкъыгъохэр къызыжъугъотыхэкlэ е изекlуакlэкlэ гуцаф зыфэпшlын фэдэ цlыф шъуапэ къызикlыкlэ, сакъыныгъэ къызыхэжъугъаф. Нахь игъэкlотыгъэ къэбар шъушlэным пае АР-м хэгъэгу кlоцl lофхэмкlэ и Министерствэ зыкъыфэжъугъэзэн шъулъэкlыщт.

(Тикорр.).

Къэралыгъо тамыгъэхэм лъытэныгъэ афашlыным пай

Шышъхьэlум и 22-м Урысыем ичlыпlэ зэфэшъхьафхэм Къэралыгъо быракъым и Мафэ ащыхагъэунэфыкlыгъ. Ащ фэгъэхьыгъэ lофтхьабзэу Мыекъуапэ щыкlуагъэм кlэщакlо фэхъугъ Адыгэ Республикэм ныбжьыкlэ lофхэмкlэ и Комитет.

Зыгъэпсэфыпlэу «Зекlо» зыфиlорэм мэфэкl зэхахьэр щыкlуагъ. Ащ хэлэжьагъэх АР-м ныбжьыкlэ lофхэмкlэ и Комитет итхьаматэу Къэрэтэбэнэ Мыхьамодэ, «Единэ Россием» и «Ныбжьыкlэ гвардие» хэтхэр, лагерым зыщызыгъэпсэфыхэрэр.

Зэхахьэм Урысыем ибыракъ щаlэтыгъ, «Урысыер» зыфиlорэ орэдыр къыщаlуагъ. Быракъым итарихъ, патриот усэхэм къэзэрэугъоигъэхэр ядэlугъэх. Урысыем ибыракъ цlыкlухэр нэпэепль шlухьафтынэу щагощыгъэх.

Мы мэфэ дэдэм «Ныбжьыкlэ гвардием» хэтхэм Мыекъуапэ игупчэ ыкlи ащ къыпыщылъ чlыпlэхэм тарихъэу мэфэкlым пылъыр къызыщаlотэгъэ зэхахьэхэр ащызэхащагъэх. Урысыем ибыракъ аlыгъэу къалэм игупчэ урамхэм ащыкlогъэ автопробегым мэфэкl lофтхьабзэр зэфишlыжьыгъ. АР-м ныбжьыкlэ lофхэмкlэ и Комитет итхьаматэу Къэрэтэбэнэ Мыхьамодэ къызэрилуагъэмкlэ, ныбжьыкlэхэм къэралыгъо тамыгъэхэм мэхьанэ ратынымкlэ, патриотхэу пlугъэнхэмкlэ мыщ фэдэ зэхахьэхэм яшlуагъэ къэкlо.

ДАУТЭ Анжел.

Джыри зы илъэскlэ лъагъэкlотагъ

Урысые Федерацием псаунығъэр къэухъумэгъэнымкlэ ыкlи социальнэ хэхъоныгъэмкlэ и Министерствэ ипресс-къулыкъу къызэритырэмкlэ, ны мылъкум щыщэу сомэ мин 12 зэтыгъоу унагъом ратын фитхэу зэрашlыгъэр джыри зы илъэскlэ лъагъэкlотэщт.

Ащ фэгъэхьыгъэу министрэу Татьяна Голиковам къыхигъэщыгъ чlыпlэ къин ифэгъэ унэгъуабэ а ахъщэм къызэрэкlэлъэlурэр, хэкlыпlэ амалышlу зэрафэхъурэр. Ары унэгъо ныбжьыкlэхэм законым къызэрэдилъытэрэм тетэу а ахъщэр джыри ятыгъэзэ шlыгъэн фаеу унашъо аштэныр къызыхэкlырэр.

УФ-м Пенсиехэмкlэ ифонд ичlыпlэ къутамэхэм лъэlу тхылъхэр арахьылlэнхэ алъэкlыщт сертификатхэр зиlэхэу сомэ мин 12-р къаlызыхынэу фаехэм. Лъэlу тхылъым нэмыкlэу ахэм аlэкlэбгъэхьан фае ахъщэр къыратыным ифитыныгъэ зиlэм ипаспорт, сертификатэу ны мылъкур къыуатынэу зэрэщытыр къэзыушыхьатырэр ыкlи ахъщэр зэрагъэхьащт банк счетым иреквизитхэр.

Сабыир 2010-рэ илъэсым lоныгъом и 30-м ыпэкlэ къэхъугъэмэ, лъэlу тхылъыр тыгъэгъазэм и 31-м нэс птымэ хъущт. Чъэпыогъум и 1-м, 2010-рэ илъэсым нэс ар къэхъугъэу щытмэ, гъэтхапэм и 31-м нэс лъэlу тхылъыр птхын плъэкlыщт.

Шъугу къэдгъэкlыжьын: **2010-рэ илъэсым ны мылъкур сомэ 343378-рэ чапыч 80-рэ мэхъу.**

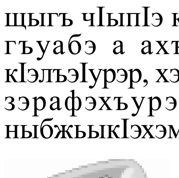

Социальнэ телефон зыкl

Федеральнэ къулыкъоу «Социальнэ телефон зыкl» зыфиlорэм 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и 7-м lофшlэныр ригъэжьагъ. Хэгъэгум итыдэрэ чlыпlэ щыпсэурэ цlыфи социальнэ ухъумэныгъэм епхыгъэ консультациехэр къаlихынхэ ылъэкlыщт телефонэу **8 800 555-0-22**-мкlэ афытеомэ.

«Мы проектыр Урысыем и Минсоцздравразвитие егъэцакlэ цlыфхэм социальнэ фэlо-фашlэхэр зэрафызэшlуахыхэрэм хэхъоныгъэ егъэшlыгъэн ыкlи цlыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмкlэ и органхэм нахь дэгъоу цlыфхэр алъыlэсынхэ алъэкlынэу гъэпсыгъэным фэшl», — къыlуагъ министрэу Татьяна Голиковам.

Ащ зэрэхигъэунэфыкlыгъэмкlэ, чэщи мафи зэпыу имыlэу Урысыем итыдэрэ чlыпlи къышlатыгъэ упчlэхэр атхыщтых, ящыкlэгъэ къэбархэр цlыфхэм алъагъэlэсыщтых, цlыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэм епхыгъэ консультациехэр аратыщтых. Урысыем и Минсоцздравразвитие испециалистхэр хэлажьэхэзэ, тхыгъэ ыкlи жэрыlо шlыкlэхэм атетэу ыпэкlэ къаlукlэгъэ къэбархэр къызыфагъэфедэхэзэ, цlыфхэм къатын алъэкlыщт упчlэхэм яджэуапхэм ябазэ агъэхьазырыгъ, информационнэ-справочнэ къулыкъум иоператорхэр техническэу рагъэджагъэх.

Телефон справочнэ къулыкъу зыкlхэр Урысые Федерацием ирегион зэфэшъхьафхэм мы лъэхъаным агъэлажьэх. Урысыем и Минсоцздравразвитие методическэ ыкlи консультационнэ lэпыlэгъоу аритыгъэм ишlуагъэкlэ ахэр зэхащагъэх. Джы а къулыкъум Урысыем ичlыпlэ пстэури зэрепхы. Справочнэ-консультационнэ къулыкъум амалышlухэр иlэх. Чэщи мафи, зэпыу имыlэу lоф ышlэзэ, зэдэгущыlэгъур такъикъитфым шlомыкlэу мазэм упчlэ 3000 къаlихынэу ащ амал иl.

Чlыфэхэр зытежъугъэкlыжь

Шlокl зимыlэ пенсие, медицинэ страхованиемкlэ страховой взносхэр игъом зымытыхэрэм яlофыгъохэм ахэплъэрэ комиссием изичэзыу зэхэсыгъо Урысые Федерацием Пенсиехэмкlэ ифонд Адыгэ Республикэмкlэ и Къутамэ шышъхьэlум ыкlэхэм адэжь зэхищэгъагъ, мы къутамэм ипащэу А. Хь. Къулэм тхьамэтагъор ащ щызэрихьагъ.

Пенсиехэмкlэ фондым Адыгэ Республикэмкlэ иорганхэм яучет непэ нэбгырэ мин 30-м ехъу хэт, ахэм азыщанэм ехъур lофшlапlэхэр язытыхэрэр ары.

2010-рэ илъэсым иапэрэ мэзибл къыкlоцl ПФР-м ичlыпlэ органхэм шlокl зимыlэ пенсие страхованиемкlэ страховой взносхэу сомэ миллиардрэ миллион 358,3-рэ аугъоигъ. Блэкlыгъэ илъэсым джащ фэдэ илъэхъан егъэпшагъэмэ, сомэ миллион 449,9-кlэ ар нахьыб. 2009-рэ илъэсым егъэпшагъэмэ, ащ проценти 149,6-кlэ хэхъуагъ.

Ау къэlогъэн фае ПФР-м страховой взносхэр игъом зэрэlэкlамыгъахьэхэрэр непэ анахь lофыгъо шъхьаlэхэм ащыщэу къызэрэнэжьырэр. Чlыфэ зытелъ предприятиехэм ипащэхэм урысые законодательствэри, яlофышlэхэм япенсионнэ фитыныгъэхэри аукъох. Шlокl зимыlэ пенсие страхованиемкlэ страховой взносхэу lофышlэм илицевой счет къыщыдэлъытагъэхэм ялъытыгъэщт ыужкlэ ащ пенсиеу къыратыщтыр зыфэдизыр.

2009-рэ илъэсымкlэ шlокl зимыlэ пенсие страхованиемкlэ чlыфэу къатенагъэхэр къаlыхыжьыгъэным тегъэпсыхьагъэу ПФР-м ичlыпlэ органхэм 2010-рэ илъэсым lофышхо ашlагъ. Мы илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ехъулlэу ащ фэдэ чlыфэр сомэ миллион 319,3-рэ хъущтыгъэ. 2002 — 2009-рэ илъэсхэм къатенэгъэ чlыфэр мы илъэсым иапэрэ мэзибл къыкlоцl сомэ миллиони 114,9-кlэ къеlыхыгъ. Шышъхьэlум и 1-м ехъулlэу пстэумкlи шlокl зимыlэ пенсие, медицинэ страхованиемкlэ чlыфэу ателъыр сомэ миллион 204,4-рэ хъущтыгъэ.

ПФР-м ичlыпlэ органхэр джыдэдэм зыуж итхэр чlыфэхэр зытелъхэм ярасчетнэ счетхэм ахъщэ къарыхьыжьыгъэныр ары. Ясчетхэм ахъщэ арымылъ зыхъукlэ, ПФР-м ичlыпlэ органхэм судебнэ приставхэм зафагъазэ, ахэм чlыфэхэр зытелъхэм ямылъку къатхыхьэ.

Законодательствэм къыдилъытэрэ полномочиехэр зэрагъэцакlэхэрэм дакlоу, ПФР-м Адыгэ Республикэмкlэ и Къутамэ, ащ къыфэlорышlэрэ чlыпlэ органхэм чlыфэхэр зытелъхэм атыжьынхэмкlэ нэмыкl lофтхьабзэхэри зэрахьэх. Страховой взносхэр игъом зымытыхэрэм яlофыгъохэм ахэплъэрэ комиссиехэр ПФР-м Адыгэ Республикэмкlэ и Къутами, республикэм икъалэхэмрэ ирайонхэмрэ ячlыпlэхэми ащызэхэщагъэх. Лэжьапкlэм итын, lофшlэнымкlэ фитыныгъэхэр къыдэлъытэгъэнхэм япхыгъэ lофыгъохэм, джащ фэдэу хэбзэlахьхэмрэ угъоинхэмрэ яхьылlэгъэ законодательствэр зэрагъэцакlэрэм иlофыгъо заулэхэм ахэплъэрэ республикэ межведомственнэ комиссиеу Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу М. Къ. Къумпlылыр зитхьаматэр ПФР-м ичlыпlэ органхэм лъэшэу lэпыlэгъу афэхъу.

Мы къутамэм икомиссие шышъхьэlум и 17-м иlэгъэ зэхэсыгъом ПФР-м ибюджет сомэ миллиони 7,2-рэ, шlокl зимыlэ медицинэ страхованиемкlэ Федеральнэ фондым (ФФОМС) ибюджет сомэ мин 217,5-рэ, ОМС-м ичlыпlэ фондхэм ябюджетхэм сомэ мин 415,3-рэ хъурэ страховой взносхэр игъом арызымыгъэхьэгъэ нэбгыри 10-мэ щатегущыlагъэх.

ПФР-м Адыгэ Республикэмкlэ и Къутамэ ипащэу Къулэ Аскэрбый мы зэхэсыгъом зэрэщыхигъэунэфыкlыгъэмкlэ, нэбгырэ пэпчъ пенсиеу фагъэуцущтыр страховой взносхэу (пенсионнэ капиталэу) унэе лицевой счетым рагъахьэрэм занкlэу епхыгъэщт.

ПФР-м Адыгэ Республикэмкlэ ичlыпlэ органхэм тапэкlи регионым щыпсэухэрэм пенсиехэмкlэ яфитыныгъэхэр пхъашэу къагъэгъунэщтых. Игъом страховой взносхэр зымытыхэрэм Урысые Федерацием изаконодательствэ къызэрэдилъытэрэм тетэу дзэекlощтых, чlыфэхэр зытелъхэм ябанковскэ счетхэм ахъщэ къарахыщт, тазырхэр, пеняхэр атыралъхьащтых, ахэм яхьылlэгъэ къэбархэр хэбзэухъумэкlо органхэм аlэкlагъэхьащтых.

ПФР-м Адыгэ Республикэмкlэ и Къутамэ ипресс-къулыкъу

Тичlыгогъу тыфэгушlо

Псэолъэшl фирмэу «Адыгпромстроим» ипащэу Хьутlыжъ Аслъанбый-хьаджэ Исмахьилэ ыкъор сичlыгогъу, къуаджэу Джэджэхьаблэ къыщыхъугъ, щапlугъ. Лъэшэу тырэгушхо ащ фэдэ цlыф шlагъо, шэн-хэбзэ дахэхэр зыхэлъ кlалэ тичылэ къызэрэдэкlыгъэм.

Аслъанбый-хьаджэм ыныбжь джырэблагъэ илъэс 70-рэ хъугъэшъ, сэ сцlэкlи, тикъуаджэ дэсхэм ацlэкlи сыгу къыздеlэу сыфэгушlо. Псауныгъэ пытэ иlэнэу, иlофхэр нахьышlу хъузэ лъыкlотэнхэу, Алахьталэм гъэшlэ кlыхьэ къыритынэу тыфэлъаlо. Лъытэныгъэу цlыфхэм къыпфыряlэм хэхъонэу, шlоу пшlэрэм шlукlэ къыпфигъэзэжьынэу пфэтэlо, Аслъанбый!

Къуаджэу Джэджэхьаблэ иефэндэу
ХЬУТ Хьызыр-хьаджэр.

ЦIыфыгъэр — шъошэ дах

2010-рэ илъэсыр кIэлэегъаджэм и Илъэсэу Урысые Федерацием и Президент иунашъокIэ агъэнэфагъ. Ащ къыхэкIэу сэри сикIэлэегъэджагъэу, сиклассне пэщагъэу непэ къызнэсыгъэм шIу тлъэгъоу, тщымыгъупшэрэм сыкъытегущыIэ сшIоигъу.

ГъукIэпшъэкъо Цуцэ Фэдз гурыт еджапIэм икIэлэегъадж. Мы къуаджэм ар къыщыхъугъ, щапIугъ, щеджагъ. ИцIыкIугъом къыщегъэжьагъэу кIэлэегъэджэ сэнэхьатыр зэригъэгъотыным лъэшэу фэягъ, еджэпIэ ужым унэм зыкIожькIэ, нысхъапэхэм тхыбзэмрэ хьисапымрэ «аригъашIэщтыгъ». А гухэлъ нэфыр зыдиIыгъэу еджапIэр къыухи Адыгэ къэралыгъо кIэлэегъэджэ институтым чIэхьагъ. 1981-рэ илъэсым, институт ужым, къыщегъэжьагъэу Фэдз гурыт еджапIэм адыгабзэмрэ литературэмрэкIэ щырегъаджэх.

Сыдигъуи адыгэбзэ урокхэр сикIасэхэу, сигуапэу сачIэсыщтыгъ. ГурыIогъошIоу, къыIуатэрэр пшIогъэшIэгъон закIэу, уемыдэIун умылъэкIынэу Цуцэ ахэр ыгъэпсыщтыгъэх. ЕтIани тэркIэ, къэбэртэе диалектым рыгущыIэхэрэмкIэ, литературабзэр хьылъэти, зышIомыгъэшIэгъонхэр къытхэкIыщтыгъэх. Адыгабзэм идэхагъэ, ибаигъэ сабыймэ алъыбгъэIэсыныри псынкIэп, кIочIэ ин хэплъхьан фае. Произведениеу тызэджэхэрэм адыгагъэр, цIыфыгъэр, лIыгъэр къизыIотыкIырэ пычыгъоу ахэтхэм анахьэу тынаIэ атырытигъадзэщтыгъ. ЧIыпIэу узэрыфагъэм елъытыгъэу узэрэзекIощт шIыкIэхэр щысэу къытфихьыщтыгъэх. Нахь тыгу рихьыгъэ произведением къыхэхыгъэ пычыгъор сценкэ къытигъэшIыщтыгъ. Ар зэкIэми ашIогъэшIэгъоныщтыгъ, хэлэжьэнхэу фаещтыгъэх, герой шъхьаIэу хэтхэр къашIынхэм фэбанэщтыгъэх. Классым исыр зэфэдэу тфы закIэкIэ ебгъэджэн плъэкIыщтэп, пстэуми яшIэныгъэрэ акIуачIэрэ зэфэдэп. Арышъ, цIыфыгъэм, адыгагъэм, шIулъэгъуныгъэм, зэкъошныгъэм нахь фищэнхэр, тыдэ щыIэхэми напэр тырамыхэу, ныдэлъфыбзэр, лъэпкъэу зыщыщхэр зыщамыгъэгъупшэхэу щыIэнхэм фигъэсэнхэр пшъэрылъ шъхьаIэу зыфигъэуцужьыщтыгъ.

Цуцэ адыгабзэмрэ литературэмрэкIэ егъэджэгъэнхэм, лъэпкъ культурэм кIэлэцIыкIухэр пыщэгъэнхэм иIахьышIу зэрахишIыхьагъэм фэшI Щытхъу тхылъ къыфагъэшъошагъ. 2007-рэ илъэсыр «Адыгабзэм и Илъэсэу» загъэнафэм зэхащэгъэгъэ зэнэкъокъухэм лъэныкъуищымкIэ дипломхэр къащихьыгъэх. Республикэ программэу «КIэлэцIыкIу Iэпэ Iасэхэр» зыфиIорэр гъэцэкIэгъэным иIахьышIу зэрэхишIыхьагъэм, республикэ олимпиадэм апэрэ чIыпIэхэм ащыщ къыщызыхьыгъэ кIэлэеджакIор зэригъэхьазырыгъэм афэшI щытхъу тхылъ 2009-рэ илъэсым къыфагъэшъошагъ. Шъхьаплъэкъо Хьисэ ироманэу «Шарлотта-Айщэт» зыфиIорэм техыгъэ сценкэр район ыкIи республикэ зэнэкъокъухэм Цуцэ икIэлэеджакIохэм къащагъэлъэгъуагъ ыкIи апэрэ чIыпIэхэм ащыщхэр къащахьыгъ. Адыгэ шэн-хэбзэ дахэхэм афэгъэхьыгъэ внекласснэ урокхэр ренэу Цуцэ зэхещэх.

Цуцэ тикIэлэегъэджэ къодыягъэп, тиныбджэгъугъ, тянэ шъыпкъэм фэдэу къыттеубгъуагъэу сыдигъуи тауж итыгъ. Гукъао тиIэми, гушIуагъо горэм тызэрехьэми фэтIуатэщтыгъ, къыддигощыщтыгъ. ЗэкIэми жабзэ къыддигъотыщтыгъ, егъашIи зэхэдз ышIыгъэп, тащыщ горэ сымаджэу къэмыкIуагъэмэ, ыгъэгумэкIэу кIэупчIэщтыгъ, янэ е ятэ имыIэжьэу классым исмэ амалэу иIэмкIэ IэпыIэгъу афэхъущтыгъ. ЕтIани тэ тизэкъуагъэп, классэу ригъаджэхэрэм арысхэм зэкIэми аущтэу афыщытыным пылъыгъ. Непэ икабинет узычIахьэкIэ, ригъэджагъэхэм зэкIэми ясурэтхэр чIэплъэгъощтых. Ахэм врач е юрист хъугъэхэр ахэтых, кIэлэегъаджи, милиционери къахэкIыгъэх. ЗэкIэри къылъэкIо, къыкIэупчIэх, зыщагъэгъупшэрэп. ИIокIэ-шIыкIэхэмкIи, шъыпкъагъэу, зэфагъэу хэлъымкIи, адыгэгъэ мыухыжьэу зэрихьэрэмкIи щысэтехыпIэу щыт. Ригъэджагъэхэмкiэ тызызэIукIэкIэ, игугъу дахэкIэ тымышIэу хъурэп.

Цуцэ ишъхьэгъусэ имыIэжьэу пшъэшъищ изакъоу ыпIугъ, ригъэджагъ, зэкIэми апшъэрэ гъэсэныгъэ аригъэгъотыгъ, янэ илъэуж рыкIуагъи ахэт. ПшъэшъитIур унагъо исых. Сыд фэдиз къин ылъэгъугъэми, къызыхигъэщыгъэп, еджапIэм къызыкIокIэ, кIуачIэу иIэр зэкIэ сабыймэ зэратыригъэкIодэщтым пылъыгъ.

Цуцэ сыфагъадэу, «урипшъашъэми хъун» аIоу бэрэ къыхэкIыщтыгъ. ИтеплъэкIэ сыфэмыдэми, ицIыфыгъэ, иIокIэ-шIыкIэ дахэхэр къысхафэхэмэ нахьыбэ сыфэенэп. Ащ фэдэ цIыф шIагъохэр нахьыбэу тиIэхэмэ, тилъэпкъ ищытхъу нахьыбэрэ аIощт. Сэ сцIэкIи, къыздеджагъэхэм ацIэкIи «тхьауегъэпсэу» тикIэлэегъаджэ есIомэ сшIоигъу. Псаунығъэ пытэ иIэнэу, иIофшIэн гухахъо хигъуатэу, ипшъашъэхэм яхъяр ылъэгъоу, ригъэджэрэ кIэлэцIыкIухэм ящытхъу бэрэ зэхихэу щыIэнэу сыфэлъаIо.

ХЪАМЫКЪО Нурет.

Сурэтым итыр: **ГъукIэпшъэкъо Цуц** (сэмэгумкIэ щыт).

Сазэрадэлажьэрэр къагъэшъыпкъэжьынэу сэгугъэ

Илъэс тIокIырэ зырэ хъугъэ ублэпIэ классхэм Iоф защысшIэрэр. ТарихъымкIэ езгъэджэнхэуи сэнэхьат зэзгъэгъотыгъ, ау апэрэ — яплIэнэрэ классхэм нахь сигуапэу сахэт. Ахэм агу нахь зэIухыгъэу сэлъытэ, зыкIэгушIухэрэр нахьыб, ягукъэбзагъэ сыдехьыхы. УблэпIэ классхэм икъоу шIэныгъэ аIэкIэзгъэхьаным, ыпэкIэ лъыкIуатэхэмэ, еджэныр къафэпсынкIэным, нахь пыщэгъэнхэм фэшI шIыкIэ зэфэшъхьафхэр сэгъэфедэх. Ахэм зэу ащыщых предмет пэпчъ фэгъэхьыгъэ тхьамафэу афызэхасщэхэрэр.

Илъэс еджэгъоу кIуагъэм ащ фэдэу хьисапымкIэ, урысыбзэмкIэ ыкIи еджэнымкIэ тхьамафэхэр сшIыгъэх. Ахэм зафэзгъэхьазыр зыхъукIэ, материалхэр пэшIорыгъэшъэу компьютерымкIэ хэсэутых, предметымкIэ тхьамафэр зэрэкIощтым кIэлэеджакIохэр щысэгъэгъуазэх. Iофтхьабзэхэр зэрэзэхасщэхэрэм къеплъыгъэх ыкIи уасэ къыфашIыгъ еджапIэм идиректор егъэджэн IофхэмкIэ игуадзэу ЩэшIэ Сарэ, методическэ IофшIэнымкIэ ублэпIэ классхэм яIэшъхьэтетэу ГъукIэлI Раисэ, ублэпIэ классхэм якIэлэегъаджэу КIыкI Аминэт. КIэлэеджакIохэм агъэцэкIэрэ IофшIэнхэр ахэм ауплъэкIужьыгъэх, баллхэр афагъэуцугъ, зэфэхьысыжьхэр ашIыгъэх. Тхьамафэм къыкIоцI балл пчъагъэу рагъэкъугъэр стендхэм къапэтэлъэ, гъэхъагъэу яIэхэм нэмыкIхэри ащытэгъэгъуазэх. Предметым фэгъэхьыгъэ тхьамафэр зытекIыкIэ, кIэлэцIыкIухэм щытхъу тхылъхэр афэтэгъэшъуашэх. Илъэс еджэгъум къыкIоцI зэхэтщэгъэ тхьамэфищэу зигугъу къэтшIыгъэхэм якIэух зэфэхьысыжьхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, Даниил Антонец, Блэгъожъ Дианэ, Анастасия Бельман ыкIи Виктория Шевченкэм анахьыбэу баллхэр рагъэкъугъэх. Мыщ дэжьым къыщыхэзгъэщымэ сшIоигъор предметнэ тхьамафэхэм язэхэщэн ны-тыхэри къызэрэхэзгъэлажьэхэрэр ары. ГущыIэм пае, еджэнымкIэ тхьамафэм къыдыхэлъытэгъэ зэнэкъокъоу «Анахь сикIэсэ тхылъыр» зыфиIорэр зытэшIым, Ирина Амоянрэ Светлана Куйбаровамрэ ятхылъ кIасэхэр къыщагъэлъэгъуагъэх, къатегущыIагъэх.

Предметхэм афэгъэхьыгъэ тхьамафэхэм мэхьанэшхо яI. КIэлэцIыкIухэм шIэныгъэу зэрагъэгъотыгъэр ахэм къащэлъагъо, хэхъоныгъэхэр фашIых, программэм хэмыт тхылъхэм яджэнхэ амал яIэ мэхъу, ядунэееплъыкIэ зеушъомбгъу. ГущыIэм пае, кIэлэцIыкIухэм лъэшэу агу рихьыгъэу къыхагъэщыгъ ыкIи чанэу хэлэжьагъэх поэзием исыхьатэу «Сихэку» зыфиIорэм. Ащ еджапIэм ипащэу Жэнэ Нурыетрэ пIуныгъэ IофхэмкIэ ащ игуадзэу Едыдж Фатимэрэ къедгъэблэгъагъэх. КIэлэцIыкIоу классым ис пэпчъ усэ цIыкIу зэригъэшIагъ, слайдэу компьютерымкIэ дгъэхьазырыгъэр агъэфедэзэ ахэм къяджагъэх. Ащ ыужым еджапIэм ипащэхэмрэ кIэлэеджакIохэмрэ зэдэгущыIэгъу яIагъ. Жэнэ Нурыет кIэлэцIыкIухэм къаIохэрэм хэзыгъэ ямыIэу къядэIугъ, иеплъыкIэ къыриIотыкIыгъ, яупчIэхэм джэуапхэр къаритыжьыгъэх.

Илъэс еджэгъур зытэухым, кIэлэеджакIохэм зыгъэпсэфыгъо мазэхэр рамыгъэжьэзэ, мэфэкI цIыкIу афызэхэтщагъ. Кабинетыр дэхэ дэдэу зэIутхыгъагъ. Тикласс ехьылIагъэу еджапIэм игъэзет къыхиутыгъэхэр, спортымкIэ гъэхъагъэхэр зышIыгъэхэ Жэнэ Амир, Джанхъот Суандэ ясурэтхэр доскэм къыпытлъагъэх. Предметхэм афэгъэхьыгъэ тхьамэфищым сэ згъэхьазырыгъэ ыкIи згъэфедэгъэ материалхэри, кIэлэцIыкIухэм яIофшIагъэхэри ны-тыхэм алъэгъунэу дахэу зэдгъэфэгъагъэх. НэмыкI урокхэу технологием фэгъэхьыгъэхэм кIэлэцIыкIухэм гъэшIэгъонэу ащашIыгъэхэм якъэгъэлъэгъони зэхэтщэгъагъ. КIэлэеджакIохэм ямызакъоу, сэри сишIэныгъэ зэрэхэзгъахъорэр мы Iофтхьабзэм къыщызгъэлъэгъуагъ. ИкIэухым ны-тыхэу еджапIэм ыкIи классым IэпыIэгъу къыфэхъухэрэм щытхъу тхылъхэу афэдгъэшъошагъэхэр яттыжьыгъэх.

КIэлэеджакIоу спIухэрэм сазэрадэлажьэрэр къагъэшъыпкъэжьынэу сэгугъэ.

ГЪУКIЭЛI Фатим.

Лъэустэнхьэблэ гурыт еджапIэм ия 2-рэ класс икIэлэегъадж.

НЫБЖЬЫКIЭ

Лъэпкъ искусствэр — тибаиныгъ

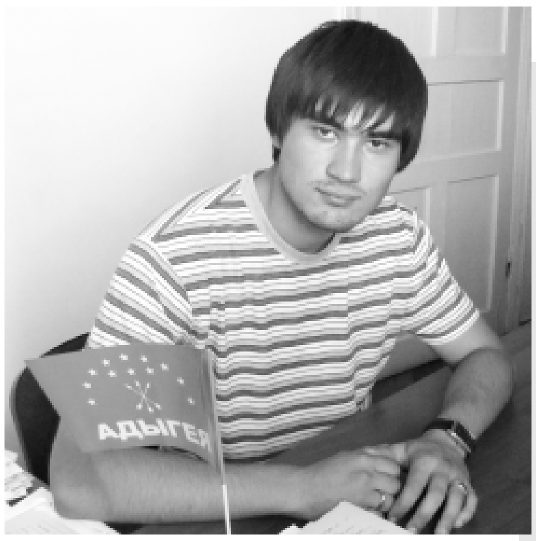

Лъэпкъ къэшъокIо ансамблэхэу «Сэламым», «Мыекъуапэ инэфылъэхэм», «Нартым» ахэтэу Польшэм, Тыркуем, Москва заулэрэ ащыIагъ. Дунэе фестивальмэ ахэлажьэзэ, щытхъуцIэхэр къыфаусыгъэх. Пщынао хъуным кIэхъопсэуи уахътэ къекIугъ, ау янэ къыфидэщтыгъэп. Хэт сыд ыIуагъэми, уахътэм къыушыхьатыгъэр нэмыкI.

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым псэолъэшIынымкIэ ифакультет чIэхьагъ. Сэнэхьатэу къыхихыгъэм Сихъу Аскэр рыразэми, орэдыIо хъугъэу бэмэ алъытэ.

— «Адыгэ макъэм» ипчыхьэзэхахьэу республикэ филармонием щыкIуагъэм, хэкум къэзыгъэзэжьыгъэмэ я Мафэ фэгъэхьыгъэ зэIукIэм «Тыркуе нэпкъыр» къащыпIуагъ. Орэдыр зыщыIурэ чIыпIэм мэхьанэу ептырэр къэпIуатэмэ тигопэщт.

— Орэдыр къызыщыпIощтым чIыпIэ хэхыгъи, охътэ гъэнэфагъи иIэмэ нахьышIу.

Тыркуе нэпкъыр «къегъэгущыIэ»

— Мыекъуапэ ия 22-рэ гимназие сыщеджэзэ, ансамблэхэу «Сэламымрэ» «Мыекъуапэ инэфылъэхэмрэ» сакъыщышъощтыгъ, — къеIуатэ Сихъу Аскэр. — Шагудж Казбек, Нэныкъ Айдэмыр, нэмыкIхэри художественнэ пащэу тиIагъэх.

— Къашъоу «ЗэфакIор» къызэрэпшIыщтыгъэр сщыгъупшагъэп, ау орэд къэпIонэу зебгъэжьагъэм сыщыгъуазэп.

Аскэр джэуапыр къытыжьыным ыпэкIэ нэшIукIэ къысэплъыгъ, шъабэу щхыпцIызэ шъхьаныгъупчъэм иплъыгъ.

— «ЗэфакIор» Аджырэ Аидэрэ сэрырэ къэтшIыщтыгъ, тысолистыгъ. Къашъом кIэщакIоу уриIэным имэхьанэ типащэхэм къытфаIуатэщтыгъ. Сыныбжь нахь зылъэкIуатэм, «Мыекъуапэ инэфылъэхэм», «Гуфитым» сахэтыгъ. Дугъу Псынэф сыригъусэу лъэпкъ къашъохэм тырякIэщакIощтыгъ. Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым сыщеджэнэу зесэгъажьэм, искусствэр тIэкIу щызгъэзые фэдэу къысщыхъущтыгъ. Пщынао е къэшъуакIо сызэрэмыхъугъэр дэгъоу сызышIэрэмэ агъэшIагъощтыгъ.

Пщынаоп, ау орэдыр игунэс

— Пщынао ухъущтэу уянэ къызыщэхъум, пщынэр пшIуигъэбылъыщтыгъ. Ар къызыхэкIыгъэр шъэфа?

— Сянэ искусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу еджапIэу Кощхьаблэ дэтым пщынаоу зыщигъэсагъ. СшIэрэп къызхэкIыгъэри, ау пщынаор нысащэмэ зэрахэлажьэрэр, джэгухэм, ешхэ-ешъохэм чIыпIэшхо «зэращиубытырэр» сянэ ылъэгъущтыгъ. Гъогу пхэндж сытехьаным тещыныхьэу къыщыхъущтыгъэми сшIэрэп. Дэгъоу къэсшIэжьырэр тиунагъо исхэм пщынэр зэрэсшIуагъэбылъыщтыгъэр ары. А лъэхъаным я 5 — 6-рэ классхэм сащеджэщтыгъ.

— Орэд птхыным, къэпIоным уфэзыщагъэр къыхэбгъэщыгъэп.

— Илъэс 18 сызэхъум музыкэм седэIун, макъэхэр тестхэн слъэкIынэу техникэ дэгъу къысфащэфыгъ. Музыкальнэ нотэхэр зэрэптхыщтхэр сымышIэрэми, сыгу къихьэрэ мэкъамэхэр техникэм тестхэзэу сыфежьагъ.

— Музыкантхэм «слухач» зыфаIорэр ары тызытегущыIэрэр. АдыгабзэкIэ дэгъоу узэрэгущыIэрэм ишIуагъэ къыокIыщтыгъа? Къалэм укъыщыхъугъэми...

— Адыгэ унагъо сыкъихъухьагъ. КIэлэегъаджэу гимназием щытиIэгъэ Цуекъо Къэрэлъхьанэ темэр зэтымыгъашIэу гупсэф къытитыщтыгъэп.

— Бзэр зэбгъэшIэным пае кIэлэегъаджэм елъытыгъэр ба?

— КIэлэегъэджэ дэгъу уиIэныр насыпыгъэуи щыт. Адыгабзэр зэгъэшIэгъуаеу, тимыщыкIагъэу къытэзыIорэмэ зэп тазэрэIукIагъэр. СиадыгабзэкIэ сэтхэ, седжэ, сэгущыIэ. Сафэраз сикIэлэегъаджэхэм, тиунагъо исхэм, ныбджэгъоу сиIэхэм. ОрэдыIо сыхъугъэу къысаIоми, Iоф зыдэсшIэжьын зэрэфаер къызгурэIо. АщкIэ адыгабзэр IэпыIэгъу къысфэхъущтэу сэгугъэ.

Тамэ къезытыгъэ ныбджэгъур

— «Тыркуе нэпкъыр» («Турецкий берег») зыфиIорэ орэдыр зэрэшъуусыгъэм тигъэзэтеджэхэри къыкIэупчIэх.

— Синыбджэгъоу Шъэфрыкъо Адамэ усэу ытхыгъэм сызырегъаджэм, нэгъэупIэпIэгъум къыкIоцI мэкъамэр къэзгъотыгъэти, псынкIэу магнитофоным тестхагъ.

— Урыс-кавказ заом адыгэмэ тхьамыкIагъоу къафихьыгъэм, лъэпкъым иуIагъэхэр зэрэмыкIыжьыхэрэм а орэдыр афэгъэхьыгъ.

— Тыркуе нэпкъым адыгэмэ ягъыбзэ зэрэщыIущтыгъэр, тилъэпкъэгъухэр ячIыгу рафынхэу зэрэфэмыягъэхэр, шъхьафитныгъэм зэрэфэбанэщтыгъэхэр орэдым къеIуатэ.

— Ащ фэдэ орэдхэр гукIэ къэмыIохэу цIыфмэ алъыбгъэIэсынхэ плъэкIыщтэп. Макъэ уиIэми, гу пытэ, лъэпкъ шIэжьым фэгумэкIырэ гу лъэш ищыкIагъ. УиныбджэгъуиI, ори тигъэзэтеджэмэ ацIэкIэ «тхьашъуегъэпсэу» шъотэIо.

— Шъори тхьашъуегъэпсэу ащ фэдэ уасэ орэдым зэрэфэшъуишIыгъэм фэшI.

— Ансамблэхэм уахэтэу Тыркуем заулэрэ ущыIагъ. Хыр зыщылъэрэ нэпкъхэм уакIэдэIукIэу къыхэкIыгъэба?

— УпчIэ хьылъэхэр къысэотых. Урыс-кавказ заом ехьылIэгъэ тхылъмэ сяджэ. Къухьэхэм тилъэпкъэгъухэр арысхэу егъэзыгъэкIэ ячIыгу гупсэ къызэрабгынэщтыгъэр, хы ШIуцIэ Iушъом IукIынхэ амылъэкIэу дунаим зэрехыжьыщтыгъэхэр, къухьэу зэрытIысхьагъэхэр хым ыгузэгу зынэскIэ, гъуанэу пыйхэм фашIыгъэхэмкIэ псыр кырыхьэзэ, хым зэрачIихьэщтыгъэхэр, нэмыкI къэбар гомыIухэри сынэгу кIэтыгъэх.

Орэдыр Шъэфрыкъо Адамрэ сэрырэ зэдэтыусы зэхъум, къэсIотэрэ къэбархэр джырэ лъэхъан зыгорэущтэу къеспхыжьыщтыгъэх.

— Мэкъамэу къыхэпхыгъэм хэта апэу ебгъэдэIугъэр?

— Сянэшым Хъут Рустам дэжь сигъакIуи орэдым тызытегущыIэм, псынкIэу тызэгурыIуагъ. Рустам сыфэраз, Iоф дэшIэгъошIу. Компьютерым зесэгъэдэIум, орэдым псэ «къыпигъэкIагъ».

— ЯтIонэрэ орэдэу уусыгъэри тшIогъэшIэгъон, дискым тетхагъэу Мыекъуапэ щедэIух.

— «О зыр ары» — джары ащ тызэреджагъэр. НэмыкI орэдхэри тыусыгъэх.

— Автомашинэхэм уиорэдхэр къарыIукIхэу зэхэпхымэ, сыда узэгупшысэрэр?

— ОрэдыIо гъэшIэгъон е орэдус сыхъугъэу слъытэрэп, есэгъажьэ ныIэп. Сигуапэ лъэпкъым къырыкIуагъэр орэдымкIэ нахь апкъырыхьэ зыхъукIэ. Урысхэр, ермэлхэр, нэмыкIхэри зэредэIухэрэр сэшIэ. Гъыбзэм фэдэу къасIоу къысэзыIокIырэмэ саIокIэшъ, орэдым неущрэ мафэ иIэу зылъытэрэмэ адесэгъаштэ.

Тарихъымрэ шIэжьымрэ

— Непэрэ ныбжьыкIэмэ закъыфэдгъазэ сшIоигъу. Джырэ уахътэ анахьэу анаIэ зытырагъэтын фаем уегупшысэу къыхэкIа?

— Сегупшысэрэ къодыеп, сегъэгумэкIы, адыгабзэр зэригъэшIэн ымылъэкIыгъэу, амали ымыгъотыщтэу къэзыIорэм дезгъэштэшъущтэп. Ащ дакIоу, лъэпкъым итарихъ кIэмыупчIэхэрэм, тхылъхэм алъымыхьухэрэм сэри, синыбджэгъухэри агурыIохэрэп. Ушъхьагъу къагъотын алъэкIыщтэп. Узыфэе тхылъыр библиотекэхэм, тучанхэм ащыбгъотыщт. Интернетым иамалхэри арэгъэфедэх. Уиунэ зыщыбгъэсэнышъ, хасэм укIон зэрэфаем фэдэу, уилъэпкъ, уиреспубликэ, уихэгъэгу ятарихъ сыда зыкIызэмыгъэшIэщтхэр?

— УицIыкIугъом тарихъымкIэ кIэлэегъаджэ ухъунэу уфэягъа?

— Сызэгупшысэщтыгъэр макIэп. Режиссер сыхъунэу, адыгэмэ тарихъ гъогоу къакIугъэр кино тесхыни цIыфмэ язгъэшIэнэу сыфаеуи уахътэ къысэкIугъ.

Сянэ ятэжъэу Кощэкъо Сэфэрбый Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагъ, ащ фэгъэхьыгъэу «Адыгэ макъэм» къыхиутыгъэм седжагъ. Сянэшэу Гъогъо Руслъанэ Абхъазым ишъхьафитныгъэ фэбэнэгъэ адыгэ кIалэмэ ащыщ. СищыIэныгъэ ахэр зыгорэущтэу къыщыхэсэгъэщых.

— Шъуиунагъо фэгъэхьыгъэу къысфэIуатэба. Непэ зэкIэми къыбдырагъашта?

— Сятэу Аслъан къыздырегъаштэ. Сянэу Нэфсэт Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым икIэлэегъадж, доцент, мэкъумэщ шIэныгъэхэмкIэ кандидат. Сшыпхъоу Аидэ медицинэм зыфегъасэ. ТисэнэхьатхэрзэфэшъхьафхэмI, тарихъым, лъэпкъ шIэжьым татегущыIэ зыхъукIэ, псынкIэу тызэгурэIо.

— Искусствэр?

— Ар темэ къин, ау ащи тытегущыIэ.

— Ныбджэгъуныгъэмрэ узышIошIыжьынымрэ шъуалъэIэса?

— Ныбджэгъуныгъэм имэхьанэ къызгурэIо. УзышIошIыжьыныр къысхэзагъэрэп. Пшъхьэ пIэтын, лъагэу удэплъыен плъэкIыщт шъхьае, орэдым зэрэхэлъэу, зэкIэми афэдэу чIым узэрэщызекIорэр зыдэпшIэжьыныр сэ бэшIагъэу къыхэсхыгъ. Тыадыгэу дунаим тытет — ащи мэхьанэ есымытэу зыми есIуагъэп...

— Аскэр, уиорэдхэмкIэ цIыфмэ япIо пшIоигъор сыда къызыщебгъажьэрэр?

— Гур ары узымыгъэпцIэщтыр. Гум къыщежьэрэм илъагъо мэбагъо. Общежитием илъэс 17 сызыдисыгъэ Iэшъынэ Мыхьамодэ игъонэмысэу идунай ихъожьыгъ. Сшыпхъурэ сэрырэ гущыIэхэр зэхатлъхьэхи, ныбджэгъу шъыпкъэу сиIагъэм орэд фэтыусыгъ. Мыхьамодэ янэ орэдым хэлъ гущыIэмэ зяджэм, икIалэ тыфигъэдагъ, тырие уи къызыщигъэхъугъ.

ТапэкIэ гушIуагъом, шIулъэгъу къабзэм афэгъэхьыгъэ орэдхэр сыусыщтых, къэсIощтых.

— Уигъатхэ игъогу утехьэгъэ кьодый. УигухэлъышIухэр Тхьэм къыбдегъэхъух.

ТыпфэгушIо, Аскэр!

Мэфэ заулэкIэ узэкIэIэбэжьмэ, Сихъу Аскэр инасып ыгъотыгъ. Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым щеджэрэ Шъоджэ Заремэрэ Сихъу Аскэррэ шъхьэгъусэ зэфэхъугъэх. Янысащэ пщынаоу Унэрэкъо Аскэрбый адыгэ орэдышъохэр къыщыригъэIуагъэх, щыуджыгъэх, къафэгъэшIуагъэр макIэп.

Хъярыр къябэкIэу, нарт бэгъэшIэ унагъо хъунхэу Сихъухэм афэтэIо. ШъопсэуI

ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Сурэтым итыр: **Сихъу Аскэр.**

ЛЪЭОЯНЭХЭР

Афэдэщт лъэхъаным диштэу

КIокIо Оксанэ Адыгэ къэралыгъо университетым епхыгъэ колледжым щеджагъ. Дизайнер-модельер сэнэхьатыр къызIэкIигъэхьагъ. Зэнэкъокъухэм, къэгъэлъэгъонхэм ренэу ахэлэжьагъ. Ыгу рихьырэ сэнэхьатым рылэжьэн, ишIэныгъэхэм ахигъэхъон гухэлъ иI.

— Тиегъэджэн программэ тэр-тэрэу щыгъынхэр къызыфэтыугупшысыныр, зыфэтыдыжьыныр къыдилъытэщтыгъэ, — еIо Оксанэ. — Симэстапэ къыпыкIыгъэхэм ащыщ къызыщыслъагъэу сипшъэшъэгъухэм залъэгъукIэ, афэсыдынэу къысэлъэIухэу бэрэ хъугъэ. СапэкIэ ныбжьыкIэхэм апае лъэхъаным диштэу коллекциехэр къэсыугупшысынхэу сыфай. Ащ ехьылIагъэу гукъэкIыбэ зыдэсIыгъ. Сидипломнэ IофшIагъэу къэсыушыхьатыжьыгъэм зэхьокIыныгъэхэр фэсшIынхэшъ, коллекцие згъэхьазырынэу сигухэлъ. Ар пшъэшъэ ныбжьыжьыкIэхэм апай, IофшIапIэм рыкIонхэу кIэкозэпылъэу щытыщт.

Адыгэхэм сыдигъуи щыгъыным мэхьанэшхо зэрэратыщтыгъэр къыдилъытэзэ, КIокIо Оксанэ нахьыбэу пшъэшъэжъые щыгъынхэр ыгъэхьазырыщтых.

Оксанэ Налщык дэт фирмэу «Борен» зыфиIорэм джыдэдэм щэлажьэ. Ащ компьютер технологиер къызыфагъэфедээ, щыгъынхэр къыщаугупшысых. Зэрэщыдэхэрэм имызакъоу, ащ щэхъэх. Мы охътэ благъэхэм Оксанэ хъэным зыфигъэсэнэу ригъэжьэщт. ИIофшIапIэ Тыркуем зэрэдэлажьэрэм къыхэкIыкIэ, тыркубзэр пшIэн фаеу къыделъытэ. ЦIыкIу-цIыкIузэ бзэри къызIэкIегъахьэ, иIэпIэсэныгъи хегъахъо. Тыркуем щыпсэурэ тилъэпкъэгъухэми адыгэ пшъашъэр иIофшIагъэхэмкIэ алъэIэсы.

Сурэтым итыр: **КIОКIО Оксан.**

Хьисапыр икIас

Хъурмэ Бэлэ хьисапым фэщагъ, нахь куоу зыщызэрагъэшIэрэ я 10-рэ классым ис, я 22-рэ гимназиеу Мыекъуапэ дэтым щеджэ. Ащ дакIоу Адыгэ къэралыгъо университетым хьисапымрэ компьютер шIэныгъэхэмрэкIэ ифакультет щызэхащэгъэ курсым ишIэныгъэхэм ащыхегъахъо, бзэ зэгъэшIэпIэ Гупчэу «Активым» инджылызыбзэр щекIу.

Бэлэ апэрэ классым къыщегъэжьагъэу хьисапыр псынкIэ къыщыхъущтыгъэ. ЕджапIэм ипрограммэ къызэремыхьылъэкIырэр къыдилъыти, я 6-рэ классым зехьэм хьисапыр нахь куоу зыщызэрагъэшIэрэ купым хэхьагъ. ХьисапымкIэ къэлэ ыкIи республикэ олимпиадэхэм мызэу, мытIоу хагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр къащыдихыгъ.

Адыгэ къэралыгъо университетым хьисапымрэ компьютер шIэныгъэхэмрэкIэ ифакультет идеканэу Мамый Даутэ кIэщакIо зыфэхъугъэ «Гъэмэфэ хьисап еджапIэм» гъэ къэс Хъурмэ Бэлэ макIо. ЗыгъэпсэфыпIэу «Лесная сказка» зыфаIорэм ар щызэхащэ. Адыгеим имызакъоу, Урысыем ичIыпIэ зэфэшъхьафхэм кIарыкIырэ еджакIохэу мыщ къыщызэIукIэхэрэм егъэджэн сыхьатхэр, зэнэкъокъухэр афызэхащэх. Мыгъэ Бэлэ я 3-рэ степень зиIэ Дипломыр ащ къыщыдихыгъ.

— Мыщ щыдгъэцэкIэрэ пшъэрылъхэр еджапIэм къыщытатырэмэ атекIых, — еIо Бэлэ. — ЕджапIэм сыкъызычIэкIыкIэ, «Гъэмэфэ хьисап еджапIэм» сыкъызэрэмыкIожьыщтыр сыгу къео. НэмыкI къалэхэм ащыщхэр ныбджэгъу мыщ къыщысфэхъугъэх.

Хьисапым фэщэгъэ еджакIоу узыIукIэщтыр макIэ сIомэ, сыхэмыукъон фэдэу къысщэхъу. Ащ фэкъулайхэм нэмыкI гупшысакIэ яI. КъызэрыкIохэу щытхэп.

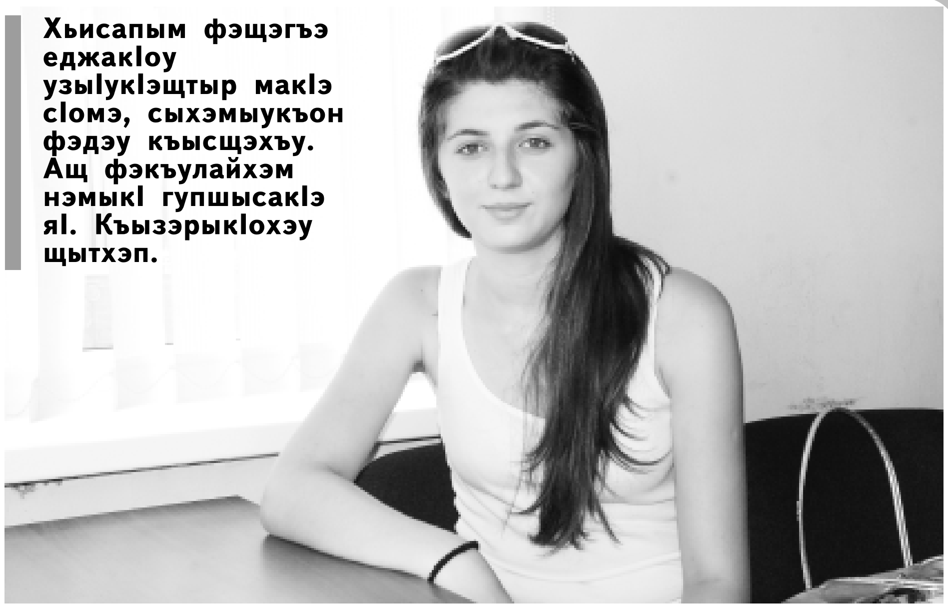

Пшъэшъэжъые ныбжьыкIэм шIэныгъэу зэригъэгъотырэр экономикэ сэнэхьатыр къызIэкIигъэхьанымкIэ къышъхьапэжьынэу мэгугъэ.

Сурэтым итыр: **ХЪУРМЭ Бэл.**

ЕПЛЪЫКIЭХЭР

ГукIэгъуныгъэ цIыфхэм къахэнагъэмэ...

Сыд фэдэрэ лъэхъани цIыфхэм щыIэкIэ-псэукIэу яIэр зэфэдэп. Зыр бай, адрэм игъот нахь макI. ЩыIэныгъэм зэхъокIыныгъэхэр фэхъу къэс, зэфыщытыкIэхэр зэблэхъугъэ мэхъух. ЦIыфым игумэкI хэта апэу зэхэзышIэщтыр? ЧIыпIэ зэжъу итым хэта апэу IэпыIэгъу фэхъущтыр? ГукIэгъуныгъэм щыIэныгъэм чIыпIэ щеубытымэ зэдгъашIэ тшIоигъоу нэбгырэ заулэмэ тяупчIыгъ.

Хъуажъ Нурыет, кIэлэегъаджэ:
— Зыгорэ зыщэчыгъэу, зэхэшIыкI зиIэр ары нахьыбэу гукIэгъу къызыхафэрэр. Ахэр, гъэнэфагъэ, тинахьыжъхэр арых. НыбжьыкIэхэр дэих сIон слъэкIыщтэп, ау ягулъытэ нахь макIэу къысщэхъу. Къин зылъэгъугъэу, зигъот макIэм игукIэгъу нахьыб. Ащ фэдэ цIыфыр ары псынкIэу IэпыIэгъу къыпфэхъущтыр. Мылъку яIэу, яIахьылхэм анаIэ атырагъэтэу, афэсакъыхэу, гъунэгъухэм яшIуагъэ языгъэкIыхэрэр щыIэх.

Мэлгощ Алим, Мыекъуапэ щэпсэу:
— ГумэкIыгъо зиIэм ичIыпIэ зизыгъэуцон зылъэкIэу, шIуагъэ горэ зышIэ зышIоигъом гукIэгъуныгъэ нахьыбэу къыхэфэ. Арэущтэу зышIэшъущтыр цIыф зафэр ары. ШIу зыпшIэкIэ, ощ пае федэ горэ ащ къыкIэкIоным ущыгугъынэу щытэп. Ар зыфэгъэзагъэм ыгу зэIухыгъэу къызыпэгъокIыкIэ екъу. Сэ сшъхьэкIэ IэпыIэгъу сафэхъун фаеу бэрэ къыхэкIы. Зыкъысфэзыгъэзагъэм сиамал къызэрихьэу илъэIу фэсэгъэцакIэ. Ау нахьыбэмэ ар сипшъэрылъкIэ алъытэу къысщэхъу.

Нэпсэу Зулим, Мыекъуапэ щэлажьэ:
— ЦIыфым гукIэгъу хэлъынэу щыт. КъыппэблагъэмигукIэо дэбгощын, ыгу къыдэпщэен фае. Ным гукIэгъоу къыпфишIыщтыр зыпарэми ебгъэпшэн плъэкIыщтэп. Ащ ыуж апэу IэпыIэгъу къыпфэхъущтыр шышыпхъухэр арых. Ахэр къызэрэпфэгумэкIыщтхэм фэдэу ныбджэгъухэр къыпфышIыщтхэп. ТхьагъэпцIым зыщыуухъумэн фаеу сэлъытэ.

ШIум фегъасэха?

Гупчэ телевидением иканалэу НТВ-м, нэмыкIхэми къагъэлъагъохэрэм узяплъыкIэ, мыхъун нэмыкI дунаим къыщымыхъоу къыпшIошIы. ГумэкI угу къызыгъэхьащтхэм ашъхьэ къырахы. Ау етIани «КъаугупшысыгъэнкIи хъунба?» оIошъ, упчIэ зыфэогъэуцужьы. Ахэм афэдэ къэтынхэм тиныбжьыкIэхэр сыдэущтэу апIухэра? ЦIыфым ыпсэ уасэ фамышIыгъэу къызагъэлъагъокIэ, сыда ащ еплъыхэрэм щысэ афэхъущтыр? Мы упчIэхэр нэбгырэ заулэмэ афэдгъэзагъ.

Шъэожъ Рузан, студентк:
— Шъхьадж зэплъыщтыр ежь ышъхьэкIэ къыхехы. Жьалымыгъэ къызыхэщырэр угу римыхьырэмэ, уемыплъын уфит. Ау пIуныгъэ-гъэсэныгъэм ылъэныкъокIэ ахэм яягъэ къакIоу къысщэхъу. ЦIыфыр аукIыгъэми, мыкIыжьын уIагъэ тырагъэми, ар зэрэхъугъэ шIыкIэр нэрылъэгъу къытфашIы. Ахэр ныбжьыкIэхэм кIашIыкIыжьэу фежьэнхэкIэ щынагъо щыIэу сэлъытэ.

Шышъхьэ Эмм, кIэлэегъаджэ:
— ЖьалымыгъэршхьэихыгъэкъызщашIырэ къэтынхэм сишъао ыпашъхьэ тыщяплъырэп. Ахэм апкъ къикIыкIэ сабыим изэхашIэ фэмэбжьымэ гъэнэфагъэхэр къытырихьанэу ылъэкIыщт. Жьалымыгъэу къагъэлъагъохэрэр зиакъыл икъоу зэтемыуцогъэ ныбжьыкIэхэм къызэрагурыIощтыр къэшIэгъуае. ЗекIокIэ дэйхэр тисабыйхэм къахэмыфэнхэм пае телевизорымкIи гъэсэныгъэ-пIуныгъэ дэгъу ахэтлъхьан фае.

ЛIышэ Марин,тучантес:
— Тыдэ зыбгъэзагъэми, жьалымыгъэр нахьыбэ хъугъэ. ЦIыфхэм язэфыщытыкIэ зэхьокIыгъэ. ТапэкIэ телевидением ащ фэдэ къэтынхэр къыгъэлъэгъонхэ фимытыгъэмэ, джы зэкIэри шъхьэихыгъэу къаIуатэ. Ахэм гумэкIыгъо нэмыкI угу къырагъахьэрэп. ЩыIэныгъэм зы гушIогъо къэбар къыщымыхъоу къыпшIуагъэшIы.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр ДАУТЭ Анжел.

УГСЗН ЦIЫФЫМРЭ IОФШIЭНЫМРЭ УГСЗН

Статистикэм къыгъэлъагъорэр

Мы тхыгъэ кIэкIымкIэ гъэзетеджэхэр щыдгъэгъуазэхэ тшIоигъу IофшIэнымкIэ республикэ бэдзэршIыпIэм бэдзэогъу мазэм ыкIи апэрэ илъэсныкъом изытетыгъэм. АпэрапшIэ къэIуагъэмэ хъущт зыщылэжьэщтхэ IофшIапIэ зэрагъэгъоты, консультационнэ ыкIи нэмыкI фэIо-фэшIэ лъэпкъхэр афагъэцакIэхэ ашIоигъоу Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъулыкъу иорганхэм 2010-рэ илъэсым ибэдзэогъу мазэ нэбгырэ 3573-мэ закъызэрафагъэзагъэр. Ахэм ащыщэу къякIущт IофшIэн лъыхъурэ нэбгырэ 1528-р учетым хагъэуцуагъ. Бэдзэогъум и 31-м ехъулIэу пштэмэ, цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ къэлэ ыкIи район гупчэхэм яучетхэм лэжьапIэ лъыхъурэ нэбгырэ 5544-рэ ахагъэуцуагъ. ЗэкIэмкIи IофшIэн зимыIэ гражданхэу бэдзэогъум и 31-м ехъулIэу тиреспубликэ щатхыгъэр нэбгырэ 4927-рэ.

ЗыцIэ къетIогъэ мафэм ехъулIэу лэжьапIэ зимыIэу къалэу Мыекъуапэ щатхыгъэр 1106-рэ, Адыгэкъалэ — 368-рэ. Районхэм ар мырэущтэу ащыгъэпсыгъагъ: Джэджэ районым — нэбгырэ 699-рэ, Кощхьэблэ районым — 568-рэ, Красногвардейскэ районым — 332-рэ, Мыекъопэ районым — 676-рэ, Тэхъутэмыкъое районым — 442-рэ, Теуцожь районым — 362-рэ, Шэуджэн районым — 374-рэ ащатхыгъ.

Тызыхэт илъэсым иапэрэ мэзих цIыфхэр зыгъэлэжьэхэрэ предприятие ыкIи организацие 890-м цIыфхэр зыщагъэлэжьэнхэ алъэкIыщт IофшIэпIэ чIыпIэ 14199-рэ зэряIэм ехьылIэгъэ заявкэхэр къатыгъагъэх. 2010-рэ илъэсым ибэдзэогъу мазэ и 1-м ехъулIэу Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъулыкъу иорганхэм вакансие 3901-рэ яIагъ.

2010-рэ илъэсым ищылэ мазэ къыщыублагъэу бэдзэогъум нэс цIыфхэм лэжьапIэ зэрамыгъотырэм изытет къэзыгъэнэфэрэ коэффициентым, бэдзэогъум и 1-м ехъулIэу процентни 5,6-м зэрэнэсыгъагъэр хэмытэу, республикэм ренэу къыщыкIичыщтыгъ. ШышъхьэIум и 1-м ехъулIэу коэффициентыр процент 1,2-м нэсыгъагъ. Ащ къикIырэр зы IофшIэпIэ чIыпIэм нэбгырэ 1,2-рэ зэрэщызэнэкъокъущтыгъэр ары.

2010-рэ илъэсым ищылэ мазэ къыщыублагъэу гъэтхапэм нэс лэжьапIэ зимыIэу атхыхэрэм япчъагъэ зыпкъитынигъэ хэлъэу республикэм щыхахъощтыгъ ыкIи гъэтхапэм и 1-м ехъулIэу ар процентни 3,4-м нэсыгъагъ. Арэу щытыгъ нахь мышIэми, гухэлъ гъэнэфагъэм телъытэгъэ программэхэр дэгъоу зэрагъэцэкIэжьыщтыгъэхэм ишIуагъэкIэ, бэдзэогъум ыкIэхэм яхъулIэу IофшIэн зимыIэхэм япчъагъэ республикэм лъэгапIэу щыриIэр процентни 2,3-м нэсэу къырагъэIыхын алъэкIыгъагъ.

ЕУТЫХ Аскэр.

Экономикэ IофшIэнымкIэ ыкIи лэжьэпIэ бэдзэршIыпIэм изытет зэхэфыгъэнымкIэ отделым апэрэ категорие зиIэ испециалист.

Сэкъатныгъэ зиIэхэм тафэгумэкIы

Тызыхэт илъэсым иапэрэ мэзибл къыкIоцI сэкъатныгъэ зиIэу ыкIи зыщылэжьэщт IофшIапIэ зымыгъотыгъэу нэбгырэ 754-рэ тиреспубликэ щатхыгъ. А пчъагъэр IофшIэн зимыIэу цIыфхэм лэжьапIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ тиорганхэм зэкIэмкIи ащатхыгъэм ипроценти 8,9-рэ хъущтыгъ. 2009-рэ илъэсым джащ фэдэ ипIалъэ лэжьапIэ зымыгъотыхэрэм сэкъатныгъэ зиIэу ахэтыгъэр проценти 9,5-рэ хъущтыгъэмэ, тызыхэт илъэсым ишышъхьэIу и 1-м ехъулIэу ахэм япчъагъэ процент 11,9-м нэсыгъагъ.

Арэу щытми, сэкъатныгъэ зиIэхэм IофшIэн амыгъотэу зэрэщысыхэрэ пIалъэм къыкIичыгъ. 2009-рэ илъэсым ищылэ-бэдзэогъу мазэхэм IофшIэн амыгъотэу ахэр зэрэщысыщтыгъэр мэзи 5,5-м нэсыщтыгъэмэ, тызыхэт илъэсым мэзи 5-м шIокIыгъэп. Ащ нафэ къешIы а купым хахьэхэу IофшIэн зимыIэхэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ органхэм нахьыбэу фэIо-фашIэхэр афагъэцакIэхэу зэраублагъэр. ГущыIэм пае, тызыхэт илъэсым имэзибл къыкIоцI сэкъатныгъэ зиIэ нэбгыри 197-м лэжьапIэ къафагъотыгъ. Ащи изакъоп. Пстэуми апэу сэкъатныгъэ зиIэхэр цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ органхэм программэ зэфэшъхьафхэм ахагъэлажьэх, профориентационнэ ыкIи психологическэ фэIо-фашIэхэр афагъэцакIэх, сэнэхьат зэрагъэгъотыным фэшI еджакIо агъакIох.

Тызыхэт илъэсым ищылэ-бэдзэогъу мазэхэм къакIоцI сэкъатныгъэ зиIэу ыкIи хэушъхьафыкIыгъэу социальнэу къэухъумэгъэным фэныкъо нэбгырэ 72-м пIэлъэ гъэнэфагъэм телъытагъэу IофшIапIэ ягъэгъотыгъэным ехьылIэгъэ программэхэм ахагъэлажьэхэзэ лэжьапIэ къафагъотыгъ. Нэбгырэ 430-м консультационнэ IэпыIэгъу арагъэгъотыгъ ыкIи ащ ишIуагъэкIэ нэбгырэ 80-м зыщылэжьэщтхэ IофшIапIэ ежь-ежьырэу агъэпсыгъ. Нэбгырэ 647-м профориентационнэ IэпыIэгъу арагъэгъотыгъ, лэжьапIэм епхыгъэ узэу яIэ хъугъэм тегъэпсыкIыгъэу нэмыкI сэнэхьат зэрагъэгъотыным фэшI яшIуагъэ арагъэкIыгъ. Сэкъатныгъэ зиIэ нэбгырэ 83-рэ профессиональнэ ухьазырыныгъэ зэрагъэгъоты ашIоигъоу къыкIэлъэIугъэхэти, еджакIо агъэкIуагъэх. Сэнэхьат зызэрагъэгъот ужым нэбгырэ 49-м лэжьапIэ яIэ хъугъэ.

Гухэлъ гъэнэфагъэм телъытэгъэ республикэ программэу «Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ибэдзэршIыпIэ къиныгъоу илъхэр нахь гъэшъэбэгъэнхэр» зыфиIорэм тегъэпсыкIыгъэу 2010-рэ илъэсым имэзибл сэкъатныгъэ зиIэ нэбгырэ 277-рэ кризисым пэшIуекIорэ Iофыгъохэм ахэлэжьагъ. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 266-м лэжьапIэ яIагъэп, IуагъэкIын алъэкIыщт нэбгыри 9-р пIэлъэ гъэнэфагъэм телъытэгъэ IофшIэпIэ чIыпIэхэм ащылэжьагъэх, нэбгырэ 64-м предпринимательствэ цIыкIум хэхъоныгъэ егъэшIыгъэным ыкIи ежьхэм яунэе Iоф фежьэнхэм ателъытэгъэ фэIо-фашIэхэр арагъэгъотыгъэх.

Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъэралыгъо къулыкъу и ГъэIорышIапIэ иIофшIэн илъэныкъохэм зыкIэ ащыщ квотэм телъытэгъэ IофшIэпIэ чIыпIэхэу къызэIуахыхэрэм сэкъатныгъэ зиIэхэр аIугъэхьэгъэнхэр. Адыгэ Республикэм и Законэу «Сэкъатныгъэ зиIэхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным фэшI квотэ шIыкIэкIэ IофшIэпIэ чIыпIэхэр гъэнэфэгъэнхэр» зыфиIорэм къызэрэщиIорэмкIэ, Адыгэ Республикэм ит предприятиехэу ыкIи организациехэу нэбгыришъэм ехъу зыгъэлажьэхэрэм яIофышIэхэм япроцентищыр сэкъатныгъэ зиIэхэм ателъытэгъэн фае. ЦIыфхэм лэжьапIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ органхэм яIофшIэн а лъэныкъомкIэ нахьышIоу зэхэщэгъэным фэшI лъэшэу ишIуагъэ къэкIуагъ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет ышIыгъэ унашъоу «Сэкъатныгъэ зиIэхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным пае квотэхэр зэрагъэнэфэхэрэ ШIыкIэм ехьылIагъ» зыфиIорэм. Мы къиныгъом епхыгъэ IофшIэнхэр зэрэзэхэщэгъэщтхэ шIыкIэр ащ зэхэугуфыкIыгъэу ыгъэнэфагъ. Джы зэрэщытымкIэ, квотэм тегъэпсыкIыгъэу IофшIэпIэ чIыпIэ 584-рэ зыгъэнэфэн фэе предприятие 66-рэ Адыгеим ит. Сэкъатныгъэ зиIэ нэбгырэ 400 непэ ахэм ащэлажьэ.

ЦIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум и ГъэIорышIапIэ, цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ къэлэ ыкIи район гупчэхэм яIофшIэн къэралыгъо фэIо-фашIэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ Административнэ регламентым тегъэпсыкIыгъэу, республикэм имуниципальнэ образованиехэм зэпхыныгъэ дэгъухэр адыряIэхэу зэхащэ. Сэкъатныгъэ зиIэхэм лэжьапIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ зыцIэ къетIогъэ пстэуми яшIуагъэ къэкIо. Арэу щытми, джы Iофхэм гъэпсыкIэу яIэр къыдалъытэзэ, цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум иорганхэм сэкъатныгъэ зиIэхэм яфэшъошэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэным ехьылIэгъэ Iофыгъохэр ренэу зэрахьэх.

Валерий ГАРАЖА.

IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ ыкIи цIыфхэм лэжьапIэ зэрагъэгъотыным телъытэгъэ программэхэмкIэ отделым апэрэ разряд зиIэ испециалист.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр СЭХЪУТЭ Нурбый.

IофшIапIэхэр къышъожэх

Дунэе финанс кризисым ыпэкIэ зэрэщытыгъэм фэдэу непэ экономикэм хэхъоныгъэхэр ымышIыгорэми, производительхэр а къиныгъом къыхэкIыжьхэу зэраублагъэр нафэ. Ащ дыкIыгъоу тиреспубликэ икъалэхэм ыкIи ирайонхэм ащылэжьэрэ предприятиехэмрэ организациехэмрэ сэнэхьат зэфэшъхьафхэр зиIэ IофышIэхэр рагъэблагъэх.

ГущыIэм пае, Мыекъопэ районым ит IофшIапIэхэм ящыкIагъэх автопогрузчикым тесыщт водителыр, тучаным ипащэу Iоф зышIэн зылъэкIыщтыр, консультантэу лэжьэшъущтыр, хьакугъэплъыр, краным Iоф езыгъэшIэшъущтыр. Мы IофшIэнхэм лэжьапкIэу апылъыр сомэ 4350-м къыщыублагъэу 10000-м нэсы. **Шъузэрэтеощт телефоныр: 8(87777) 5-10-41.**

Кощхьэблэ районымкIэ ООО-у «Юг-Сервис» зыфиIорэмрэ район сымэджэщымрэ рагъэблагъэх пщэрыхьэкIо сэнэхьат зиIэр, пщэрыхьапIэм рабочэу Iоф щызышIэщтыр, аптекэм ипэщэ IэнатIэ зезыхьащтыр, врач-хирургымрэ врач-отоларингологымрэ. Мэзэ лэжьапкIэр сомэ 6500-м къыщыублагъэу 10500-м нэсы. **Шъузэрэтеощт телефоныр: 8(87770) 9-14-99.**

Красногвардейскэ районым ит IофшIапIэхэм рагъэблагъэх гъучIгъэжъэ, агроном, водитель, страховой агент, корреспондент IофшIэнхэр зыгъэцэкIэн зылъэкIыщтхэр. Мэзэ лэжьапкIэр сомэ 5461-м къыщыублагъэу 8000-м нэсы. **Шъузэрэтеощт телефоныр: 8(87778) 5-14-30.**

Юридическэ практикум

УпчIэ. Хэта профессиональнэ ухьазырыныгъэ зэрагъэгъотыхэрэр, сэнэхьатэу иIэмкIэ икIэрыкIэу аухьазырыжьыхэрэр ыкIи зиIэпэIэсэныгъэ хагъахъохэрэр?

Джэуап. ЛэжьапIэ зимыIэхэм сэнэхьат арагъэгъотын, ясэнэхьаткIэ икIэрыкIэу аухьазырыжьынхэ ыкIи яIэпэIэсэныгъэ хагъэхъон алъэкIыщт мы къыкIэлъыкIорэ шапхъэхэм къахиубытэхэ зыхъукIэ:

— цIыфым сэнэхьат имыIэмэ;

— цIыфым исэнэхьаткIэ IэпэIэсэныгъэ икъу зэрэхэмылъым къыхэкIэу къекIун IофшIэн къыфэгъотыгъуае зыхъукIэ;

— цIыфым IэпэIэсэныгъэу хэлъым (IофшIэнэу ыгъэцэкIэн ылъэкIыщтым) тегъэпсыкIыгъэ IофшIэн зэрэщымыIэм къыхэкIэу сэнэхьатэу хэлъыр зэрихъокIын фаеу зыхъукIэ;

— ыпэкIэ зэрылажьэщтыгъэ сэнэхьатымкIэ цIыфым IэпэIэсэныгъэу хэлъыгъэр чIинагъэмэ ыкIи ащкIэ Iоф ышIэн ымылъэкIыжьыщтмэ.

Мыщ дэжьым зы лъэныкъо шъунаIэ тешъудзэн фае. Профессиональнэ ухьазырыныгъэ зэрагъэгъотыхэрэр, икIэрыкIэу аухьазырыжьыхэрэр ыкIи зиIэпэIэсэныгъэ хагъахъохэрэр законым зэригъэнафэрэм тетэу IофшIэн зимыIэкIэ алъытагъэхэр арых ныIэп.

УпчIэ. Сэнэхьат зэрагъэгъотыным пае еджакIо гъэкIогъэнхэмкIэ, икIэрыкIэу ухьазырыжьыгъэнхэмкIэ ыкIи яIэпэIэсэныгъэ хэгъэхъогъэнымкIэ пстэуми апэ рагъэшъырэ граждан купхэр щыIэха?

Джэуап. Сэнэхьат зэрагъэгъотыным пае еджакIо гъэкIогъэнхэмкIэ, икIэрыкIэу ухьазырыжьыгъэнхэмкIэ ыкIи яIэпэIэсэныгъэ хэгъэхъогъэнымкIэ пстэуми апэу къэралыгъо фэIо-фашIэхэр зыфагъэцакIэхэрэр сэкъатныгъэ зиIэхэу лэжьапIэ зымыгъотыхэрэр, гражданхэу IофшIэн зимыIэкIэ алъытагъэхэу мэзих пIалъэр къызэзынэкIыгъэхэр, дзэ къулыкъум къыхагъэкIыжьыгъэхэр, дзэ къулыкъушIэхэм яшъузхэр (ялIыхэр), еджапIэхэр къэзыухыгъэхэу апэрэу IофшIэн лъыхъухэрэр (ыпэкIэ Iоф зымышIагъэхэр) ыкIи сэнэхьат зимыIэхэр ары.

Александр ЩУКИН.

Правовой къулыкъум апэрэ разряд зиIэ испециалист.

ЛЫХЪУЖЪНЫГЪЭМ ТЫДИ ЧIЫПIЭ ЩЫРИI

Зисурэтхэр шъулъэгъурэ кIалэхэу лIыхъужъныгъэ зезыхьагъэхэр Теуцожь районымкIэ Тэуехьаблэ щыщых — Тыгъужъ Аслъанрэ БлэнэгъэпцIэ Хьалидэрэ. Апэрэм илъэс 48-рэ ыныбжь, адрэр илъэсипшIыкIэ нахьыкI. ТIури зэгъунэгъу шъыпкъэх, Краснодар псыIыгъыпIэм ибгышъхьэ яунагъохэмкIэ щэпсэух. ТIури зэIофышIэгъух. Хьалидэ Адыгэ Республикэм хьакIэ-къуакIэхэмрэ псы биосферэмрэ къэухъумэгъэнхэмкIэ ыкIи гъэфедэгъэнхэмкIэ и ГъэIорышIапIэ Теуцожь ыкIи Тэхъутэмыкъое районхэмкIэ и Къутамэ испециалист шъхьаI, Аслъан а гъэIорышIапIэм штатым хэмыт иинспектор, Джэджэхьаблэ чIыпIэ коим иадминистрации ишофер.
Мы нэбгыритIум бэмышIэу лIыхъужъныгъэ зэрахьагъ. Зэныбджэгъу кIэлиплI IэрышIыхым техьагъэхэу якъуашъо ушъорэкIи зыр ытхьэлагъ, адырищыми ар къяхъулIэщтыгъэ зы такъикъкIэ Хьалидэрэ Аслъанрэ гужъожьыгъэхэмэ, игъом ахэр къыхамыхыжьыгъэхэмэ.

Нэбгырищ къагъэнэжьыгъ

Тэри ПэнэжьыкъуаекIэ ЛIыхасэмэ якIалэ псым зэритхьэлагъэр, унагъом тхьамыкIэгъошхо къызэрэфэкIуагъэр зэхэтхыгъэу щытыгъ, ау мыдрэхэр игъусагъэми тшIагъэп. Пчэдыжьым садэжь къакIуи къэбарыр къысфэзыIотагъэр фирмэу «Синдика-Агром» икладовщикэу ХьэшхъонэкъоАслъан.

— Ори ошIэх Тыгъужъ Аслъанрэ БлэнэгъэпцIэ Хьалидэрэ, — ыIуагъ ащ. — Ахэр мыхъугъагъэмэ, зы нэбгырэп псым ытхьалэщтыгъэр, нэбгыриплI нахь. ЕтIани ахэм къэбэртэе кIэлитIу ахэтыгъ. Арышъ, хьадагъэр Налщык лъэныкъоми къыщаIэтыщтыгъэ. Тиадыгэ кIэлищ ахэм къагъэнэжьыгъ, лIыхъужъныгъэ зэрахьагъ, ау МЧС-м иIофышIэхэми, нэмыкI горэхэми ягугъу ашIырэп, «тхьашъуегъэпсэуи» араIуагъэп.

Ащ ыуж Джэджэхьэблэ чIыпIэ коим тыкIуи, БлэнэгъэпцIэ Хьалидэ игъусэу кIалэхэр псым къыхэзыхыжьыгъэ, ахэр езымыгъэтхьэлэгъэ Тыгъужъ Аслъан зыIудгъэкIагъ. Ащ къытфиIотагъэр нахь гъэкIэкIыгъэу къэтэтхыжьы.

— Мафэр жъоркъэу щытыгъ, термометрэм градус 40-м ехъу къыгъэлъагъощтыгъ. Пчыхьэшъхьэпагъ. Хьалиди, сэри тищагухэм такъыдэкIыгъэу тызэрэгъэгущыIэу IэрышIыхым инэпкъ тытетыгъ. Къуашъом тет моторым ымакъэ къэIугъ. Нэчэрэзые зыдэщысыгъэ къогъумкIэ къуашъор къыкъокIыгъ. Къэхъугъэри къэшIэгъуаеу моторыр къэгъохъуагъ, куо макъэ горэхэри къэIугъэх. Тыплъэмэ, къуашъор щыIэжьэп, чIихьагъ, кIалэхэр къесых. Апэ нэбгыритIу ит, адыритIур ауж ыIокIэ щыI. Нэпкъым пэчыжьэх.

БлэнэгъэпцIэ Хьалидэ ищагу къуашъор хьазырэу дэтыти, такъикъ зыхыбл нахь етымыгъэкъудыеу бгым етIупщэхи, псым тытехьагъ. Тыплъэмэ, нэбгыриплIэу къэлъагъощтыгъэр щы хъужьыгъэ. Апэрэ нэбгыритIум апэу тякIолIагъ. Зыр джэджэхьэблэ кIалэу къычIэкIыгъ — Цэй Рустам. Ащ есыкIэ дэгъоу ышIэщтыгъэ, изэкъуагъэмэ, зи римыгъаIоу къыхэкIыжьыщтыгъэ. Ау къэбэртэе кIэлэ хьакIэу игъусагъэм есыкIэ ышIэщтыгъэп. Ар къыхинэу ежьыр къыхэкIыжьынэу фэягъэп. Игъусэм ыблыпкъ ыубытымэ, къыдзымэ, къыздилъэшъузэ къесыщтыгъ. Аузэ, ежьыри амалынчъэ хъугъэти, тIури чIихьэщтыгъэх. Рустам IаплI къысищэкIызэ ыIощтыгъэ: «Зы тхьакIэ тешIэжьыгъэмэ титхьалэщтыгъэ». КъэбэртэекIалэм иIоф дэи дэдагъ, зикъышIэжьыщтыгъэп. Ари псынкIэу къуашъом къитлъхьи тызызэплъэкIым, зыгорэм ышъхьэ къычIэу, чIэожьы. ПсынкIэу текIоIагъ. КIэлэмытIыркъэу къычIэкIыгъ, нэбгыритIум къуашъом къытфилъхьашъурэп. Моторыр зытетыр нахь лъхьанчъэти, ащкIэ къыретлъэшъокIи, сыдэу щытми, хьэдэ шъыпкъэм фэдэ хъугъэу ерагъэу къуашъом къитлъхьагъ.

— А Рустам, джыри хэт шъуигъусагъ? — сеупчIыгъ Цэим.

— ПлIы тыхъущтыгъ, зыр ытхьэлагъ, — ыIуагъ ащ. — Адрэ тигъусэгъэ кIалэхэр джэджэхьэблэ нэпкъым къыщытэжэх.

Ащ тыкъызыIохьажьым, яныбджэгъухэр хьугъи шIагъи амышIэу щысых. Джармэкъо Тимур, Сайфулин Рустам, джыри зы къэбэртэе кIал. А пэнэжьыкъое кIалэу ытхьэлагъэм игъусэгъэ къэбэртэе кIалэр псым къычIэумэ, чIэожьызэ ыблыпкъ тыкъыкIэуцуи, къуашъом къитлъхьагъ. Мыдрэ Цэй Рустам игъусэгъэ къэбэртэе хьакIэм ышъхьэ пыушIуцIыкIыгъагъ. Ар къуашъом къитхи, ыбгъэ тытеIункIэзэ, ыдырыгъэ псы отэрыр къызыжэдэкIым, жьы тIэкIу къыщи, сымэджэщым нягъэгъэсыгъ.

Корр.: Къэбэртэе кIалэхэри тыдэ къикIыгъагъэха? Нэбгырэ тхьапша ахэр зэрэхъущтыгъэхэр?

Т.А.: Налщык лъэныкъом къикIыгъэхэр кIэлищ хъущтыгъэх. Ахэм Iоф горэхэр яIэу Краснодар къэкIогъагъэхэти, зыпылъхэр загъэцакIэм, дзэ къулыкъум адыщыIэгъэ кIалэхэу ЛIыхэсэ Вячеславрэ (псым ытхьэлагъ, Тхьэм джэнэт къырет) Цэй Рустамрэ адэжь къыдэхьажьыгъагъэх. Джары къызэраIоу зэрэзэхэсхыгъэр. Псым техьэгъагъэхэр зыцIэ къесIуагъэхэмрэ къэбэртэе кIэлитIумрэ. Ящэнэрэ къэбэртэе хьакIэр бгым тесыгъ.

Тэ а кIалэхэр псым къызыхэтхыжьхэм, тыкIожьэу тиунэмэ тарытIысхьэжьыгъэп. Хьалиди, сэри кIалэу псым ытхьэлагъэм икъэгъотыжьын пылъхэм тахэтыгъ, водолазхэу Краснодар къикIыгъэхэм ящыкIэгъэ къуашъори, бензинри, дагъэри къафэдгъотыгъ, такIыгъоу тлъэкIыщтымкIэ тадеIагъ. Тэри щынэгъо чIыпIэ титыгъ, псым ытхьалэхэрэм къуашъор къызэпырагъэззэмэ, ащ тыхэфэщтыгъ. Ау а лъэхьаным ар тыгу къихьэщтыгъэп. Тызпылъыгъэр псым ытхьалэхэрэр къыхэхыжьыгъэнхэр, къэгъэнэжьыгъэнхэр ары. Ау тшIогъэшIэгъоныр нэбгырищ къызытэгъэнэжьым МЧС-м иIофышIэхэм ащыщ горэм «тхьашъуегъэпсэу» къызэретимыIуагъэр ары. Цэй Рустами ежь ышъхьэ закъо пымылъэу ихьакIэ къызэрэхихыжьыщтым зэрэфэбанэщтыгъэр умыгъэшIэгъон плъэкIырэп.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сурэтхэм арытхэр: **БлэнэгъэпцIэ Хьалидэрэ Тыгъужъ Аслъанрэ.**

ЗэпырыкIыпIэ щынагъу

Нафэу зэрэщытымкIэ, техникэ зэфэшъхьафэу тигъогухэм къатехьэрэмэ япчъагъэ илъэс къэс хэхъо, ащ дакIоу урамхэм уащызекIоныр нахь къин мэхъу. Зэдэмыштэныгъэ мы Iофым хэхъухьэ: техникэр нахьыбэ мэхъу, ау гъогухэм ахэхьорэ хьатэ щыIэп. ЕтIани Iофыр къэзыгъэхьылъэрэмэ ащыщых гъогухэм язэпырыкIыпIэхэр. Ахэм ащыщыбэхэр илъэс пчъагъэхэм къакIоцI зэмыхъокIыгъэхэу, зытетыгъэхэм тетхэу къэнэжьых.

Сыкъызытегущыщ сшIоигъор ахэм ащыщ. Мы гъогу зэпырыкIыпIэм ехьылIагъэу цIыфхэм, анахьэу машинэзефэхэм, тхьаусыхабэ яI, бэкIаерэ гъэзетхэм статьяхэр къарэхьэх, телевидениеми къыгъэлъагъоу къыхэкIы. Сыд фэдизэу цIыфхэр мэгумэкIыхэми, ащ изэшIохын зэхьокIыныгъэ фэхъурэп. ЫпшъэкIэ щыIэ тхьамэтэшхохэу Iофым егъэгумэкIыхэу пIон плъэкIыщтэп.

Зигугъу къэсшIырэр Тэхъутэмыкъое районымкIэ поселкэу Яблоновскэм итыгъэкъохьэпIэ лъэныкъо щыIэ гъогушхом изэпырыкIыпI ары. Ильэс тIокI фэдизкIэ узэкIэIэбэжьмэ, Краснодар икъыблэ-тыгъэкъохьэпIэ лъэныкъокIэ псыхъоу Пшызэ лъэмыджышхо тыральхьэгъагъ. Ар Iоф дэгъоу ашIагъэмэ ащыщ, ар зэшIозыхыгъэхэм цIыфхэр афэразэх, зиIоф дэмылъэу къэлэшхом дэхьэрэ транспортым ипчъагъэ бэкIэ нахь макIэ хъугъэ.

Ау Iофым узымыгъэрэзэн горэхэри къыхэфагъэх. Ахэр лъэмыджышхомкIэ къикIэу «Краснодар — Новороссийск» зыфиIорэ гъогушхом изэпырыкIыпIэхэр арых. Ахэр тIу мэхъух: зыр Бжыхьэкъоежьым къикIэу поселкэу Яблоновскэм кIорэ зэпырыкIыпIэр, адрэр Шапсыгъэ псыубытыпIэм ылъэныкъо къикIэу Яблоновскэм дахьэрэр ары.

Бжыхьэкъоежъ — Яблоновскэ зэпырыкIыпIэм тапэкIэ транспортыбэ щызэутэкIыщтыгъ, цIыфыби щыфикъуагъ. Машинабэ бгъуитIумкIи мыщ щезекIо. АдыгеякIэм дэжь чIыпIэ нэкIэу иIагъэм IэкIыб къэралхэм сатыушIыпIэхэр къыщашIыгъ, ахэм машинэу ыкIи цIыфэу якIуалIэрэр бэдэд. Амал щымыIэжьым Iофыр нэси светофорхэр Бжыхьэкъоежъ — Яблоновскэ зэпырыкIыпIэм къытырагъэуцуагъэх. Iофым кIэух фэхъугъ, цIыфхэми рэхьатэу жьы къащэжьыгъ.

Адрэ зэпырыкIыпIэм зи зэхъокIыныгъэ фэмыхъугъэу къэнагъ. Лъэмыджыри, гъогури зашIыгъэхэм къащегъэжьагъэу мы чIыпIэм (Шапсыгъэ — Яблоновскэ зэпырыкIыпIэр ары) нэбгырэ 40 IукIодагъ, транспорт зэфэшъхьафэу шъэ фэдиз щызэутэкIыгъ, нэбгырэ 80 фэдизмэ шъобжхэр атещагъэ хъугъэ.

ЗэпырыкIыпIэр щынэгъо дэд, рульхэм аIусхэр «агухэр цапэкIэ аIыгъхэу» гъогум зэпырэкIых. Гъогум тэрэзэу щызыгъэзэкIохэрэ светофори тетэп, хъураеу къэзыкIухьэрэ гъогуи иIэп. «Тхьэм зэришI» аIуи, зэпырыкIыпIэр атIупщыгъэм фэд.

Инэмрэ Краснодаррэ азыфагу такъикъым къыкIоцI гурытымкIэ транспорт зэфэшъхьафэу 60 — 80 фэдиз гъогум къырэчъэ. Ахэм апаплъэхэу зэпырыкIыпIэ бгъуитIум машинипшI пчъагъэхэр щэтых. Пчэдыжьым сыхьатыр 7-м щегъэжьагъэу 9-м нэс гъогу нахь шъхьаIэр зэпычыгъуай.

«Мы гъогушхор федеральнэ гъогоу щытышъ, светофорхэр тебгъэуцохэ хъущтэп, къэзыкIухьэрэ гъогу хъурае пшIы хъущтэп» зыIохэрэр къыкъокIых. Адэ мы гъогу дэдэм, Бжыхьэкъоежьым дэжь, зыцIэ къетIогъэ псэуалъэхэр зытырагъэуцохэм, «хабзэр аукъуагъ» аIоу ахэр зыгъэпсыгъэхэм зи ашIонагъэпи.

ЗэпырыкIыпIэм изытет район зэIукIэм бэмышIэу щытегущыIагъэх. Районым ипащэу Пщыдатэкъо Ризо къызэриIуагъэмкIэ, Адыгэ Республикэм и Президент лъэIу тхылъ фагъэхьынэу рахъухьагъ. Президентым IэпыIэгъу къаритынэу цIыфхэр щэгугъых.

ХЪУЩТ Щэбан.

ИСКУССТВЭМРЭ ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМРЭ

УигушIуагъо къыбдэзыгощырэм уегъэлъэшы

Лъэпкъ искусствэр лъызыгъэкIуатэрэмэ, адыгэхэр дунаим шIукIэ щязыгъашIэрэмэ щытхъуцIэ къазыфаусыкIэ, ягушIуагъо адэтэгощы, ягъэхъагъэмэ тарэгушхо. Нэхэе Тэмарэ, Сэкъурэ Ольгэ, КIокIо Бэлэ ащымыгъупшэжьыщт мафэу къякIугъэмэ ащыщ тыкъызытегущыIэрэр.

— Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэ сызэрэхъугъэр зэзгъэпшэщтыр сшIэрэп, — еIо Къэбэртэе-Бэлъкъарым и Къэралыгъо музыкальнэ театрэ иансамблэу «Бжъэмыем» иорэдыIоу Сэкъурэ Ольгэ.

Сэкъурэ Ольг, ШъэуапцIэкъо Аминэт, КIокIо Бэл, Нэхэе Тэмар.

— Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан цIэ лъапIэр къызэрэпфиусыгъэр къэзыушыхьатырэ тхылъыр къыуитыжьы зэхъум, сыда апэу узэгупшысагъэр?

— СэркIэ ар гушIогъо къодыягъэп. Къош республикэм уитворчествэ ыгъэлъапIэу Президентыр гущыIэ фабэхэмкIэ къызыппэгъокIыкIэ, егъэшIэрэ гукъэкIыжьэу уиIэщт. Сыгу лъэпэрапэзэ, сызыфаер ТхьакIущынэ Аслъан ыпашъхьэ икъоу къыщысфэмыIуагъэми, адыгэ лъэпкъэу тызыщыщым сырыгушхуагъ. Ащ фэдэ нэгъэупIэпIэгъум гум ихъыкIырэр гущыIэкIэ къыпфэмыIощтэу сэлъытэ.

— Ольга, Адыгэ Республикэм укъэкIоныр орыкIэ сыда?

— Къош республикэр сигупс, ныбджэгъубэ щысиI, сигуапэу мэфэкI концертхэм, зэIукIэхэм сахэлажьэ. Адыгеим сыкъызыкIокIэ, ситворчествэ нахь зеушъомбгъу. Орэдэу къапIорэм псэ къыпыбгъэкIэным фэшI цIыфмэ укъызэхахын, уалъыIэсын фае. Адыгэ Республикэм ар къыщызэхъоу сэлъытэшъ, сэгушIо, сапэкIэ сэплъэ.

— Непэрэ мафэр угу къызэринэжьыщтым тыщыгъэгъуазэба.

— Нурбый, непэ сигушIогъо маф. Республикэм и Президент, Адыгеим культурэмкIэ и Министерствэ, нэмыкIхэу сигушIуагъо къыздэзыгощыгъэмэ, сезыгъэджагъэмэ, сиIофшIэгъумэ шIоу щыIэр къадэхъунэу сыфай. Мурадэу яIэм фэкIонхэу, зыкIэхъопсыхэрэм IукIэнхэу, щыIэкIэ дахэ яIэнэу Тхьэм сафелъэIу. Непэ фэдэ мафэм урегъэгупшысэ, узэплъэкIыжьын фаеу уахътэ къыуегъэкIу, унэгу ихыгъэу цIыфмэ уахегъаплъэ. Адыгэ лъэпкъыр лъэшэу шIу зэрэслъэгъурэр непэ нахьышIоу зыдэсшIэжьыгъ.

Тиунэ сызихьажькIэ, непэ сищыIэныгъэ къызэрэхэнэжьыщтым рэхьатэу сыщысэу сегупшысэ сшIоигъу. ГущыIэ зэгъэкIугъэхэмкIэ фэбагъэу сыгу илъыр къысфаIогорэп.

— Тыркуем, Германием, Италием, Сирием, Францием уащыIагъ.

— Грециеми заулэрэ концерт-хэр къыщыстыгъэх. США-м ис адыгэмэ сырагъэблагъэшъ, шэкIогъу мазэм сыкIонэу зысэгъэхьазыры. Нью-Йорк, Патерсон, фэшъхьафхэми шIушIэ пчыхьэзэхахьэу ащызэхащэщтмэ орэд къащысIощт, тиадыгабзэ щызгъэжъынчыщт. Титэкъухьагъэу тэ, адыгэхэм, дунаим тыщэпсэуми, зы лъэпкъэу тызэрэщытыр, зэкъошхэм ялъэмыдж искусствэмкIэ зэрэдгъэпытэрэр дунаим нахь дэгъоу щядгъэшIэщт.

— США-м къыщыпIощт орэдхэр къыхэпхыгъэха?

— Ижъырэ адыгэ орэдхэмкIэ концертхэр сыублэщтых. «ХьэпакIэ иорэд», «Мэзэгъо чэщ», шIулъэгъу къабзэм фэгъэхьыгъэхэр, нэмыкIхэри зэхязгъэхыщтых. Сиорэдхэр зытетхэгъэ дискхэр ястыщтых.

— Нэхэе Тэмарэ зыдэщыт лъэныкъом оплъэ. Ащ укъытегущыIэ пшIоигъуа?

— Тэмарэ ымакъэ фэдэу дунаим тетыр зы. ЛIэшIэгъуитIущым къакIоцI ащ фэдэ макъэ зиIэ цIыфхэр зэ къэхъух. Ымакъэ дахэкIэ сехъуапсэ. Орэд къыIо зыхъукIэ, сыгъы сшIоигъоу уахътэ къысэкIу. Тэмарэ сыфэгушIо.

— Ольга, Тэмарэрэ орырэ, тIэкIу нэмыIэми, шъузэфэдэу къысщэхъу.

— Тишэн-зекIуакIэхэр, орэдыр цIыфмэ зэралъыдгъэIэсырэр тIэкIу зэпэблэгъэнхэкIи пшIэхэщтэп. Тэмарэ Тэмарэу сыдигъуи къэнэжьы. Илъэси 10-кIэ, нахьыбэкIэ сызэкIэIэбэжьми, лъытэныгъэ ин зэрэфэсшIыщтыгъэу сищыIэныгъэ къыхэнагъ.

— Мы упчIэм сэ сизакъоп ыгъэгумэкIырэр. Сэкъурэ Ольгэ иконцерт Адыгэ Республикэм сыдигъо тыщеплъын тлъэкIыщта?

— ЩыIэныгъэр псынкIэу лъэкIуатэ, арэу щытми, сикIасэу Адыгеим сыкъэкIоным сыдигъуи сыфэхьазырынэу сыфай. Адыгеир къызысаджэкIэ, тыдэ сыщыIэми сыкъэкIощт, сыгукIэ арэущтэу сыщыт.

ТызэлъыкIощт

— КъасIо сшIоигъор искусствэм тапэкIи тызэрэзэфищэщтыр ары, — игупшысэмэ тащегъэгъуазэ искусствэхэмкIэ Темыр-Кавказ къэралыгъо институтэу Налщык дэтым икафедрэ ипащэу «Адыгэ Республикэм ИскусствэхэмкIэ изаслуженнэ IофышIэшху» зыфиIорэ щытхъуцIэр къызыфаусыгъэ КIокIо Бэлэ. — Тиреспубликэмэ язэкъошныгъэ зэрэпытэр дунаим щашIэ. Щысэ къыттезыхы зышIоигъор макIэп. Адыгеим щыщ ныбжьыкIэхэр тигуапэу етэгъаджэх.

— Тэмар, Адыгэкъалэ ущыпсэузэ сыкъыплъыкIуи, гъэзетым пае материалхэр сыугъоихэзэ орэдыIо цIэрыIо ухъунышъ, сэри сыкъыпфэгушIонэу къыосIогъагъ.

— Ар къэсэшIэжьы, — еIо Урысыем изаслуженнэ артисткэ хъугъэ Нэхэе Тэмарэ. (Мэщхы). — ЯплIэнэрэу щытхъуцIэ къысфагъэшъошагъ. Адыгэ Республикэм сыфэраз, зыкIи сащыгъупшагъэп.

— Искусствэм ущылъыкIотэнэу, нэмыкI щытхъуцIэмэ уафэкIонэу мурад уиIэба?

— Урысыем инароднэ артисткэ сыхъу сшIоигъу. Тхьэм псауныгъэ къысет, орэд къэсIощт. Тхьаегъэпсэух сызыгъэлъэгъуагъэхэр, ситворчествэ уасэ къыфэзышIыгъэхэр.

— АР-м и Къэралыгъо филармоние иорэдыIоу ущыт. Уигухэлъ благъэхэр къытаIохэба.

— Симфоническэ оркестрэм сыхэтэу произведениехэр къэсIощтых, филармониеу сызыщылажьэрэм ищытхъу зыIэтырэмэ сырягъусэ сшIоигъу. ЦIыфхэр ары тызыфэлажьэрэр, ахэр къызэрэддеIэхэрэр къызгурэIо, ситворчествэ зэрашIогъэшIэгъоныр зэхэсэшIыкIышъ, ащ къарыу къысеты. ЦIыфмэ «тхьашъуегъэпсэу» ясэIо, ахэми сищытхъуцIэ яIахьышIу хэлъ.

Тарэгушхо

— Мыщ фэдэ цIыфмэ таIукIэу, ахэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр дгъэхьазырхэ зыхъукIэ, апэу сызэгупшысэрэр тилъэпкъ цIыф дахэхэр зэриIэхэм урыгушхон зэрэфаер ары. Тилъэпкъ, тиреспубликэ зыгъэбаихэрэр, тикультурэ хэхъоныгъэхэр фэзышIыхэрэр арых дунаим тыщязыгъашIэрэр. Уиорэд, уитарихъ къэзыIон, нэмыкI хэгъэгумэ алъызыгъэIэсын зылъэкIыщтхэр нахьыбэу тиIэхэ зыхъукIэ тыбай. Тызэрыгушхон тлъэкIыщт цIыфхэр тиIэхэшъ, тэри тызыфэгушIожьы, — еIо АР-м культурэмкIэ иминистрэ игуадзэу, Урысыем культурэмкIэ изаслуженнэ IофышIэу ШъэуапцIэкъо Аминэт.

ЩытхъуцIэ къызыфаусыгъэмэ ягухэлъышIухэр къадэхъунхэу, насыпыр къябэкIэу щыIэнхэу, нарт бэгъашIэ хъунхэу афэтэIо.

ФУТБОЛ. ЯТIОНЭРЭ КУПЫР

ТшIуахьыгъэми, тэгугъэ

«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Дагдизель» Каспийск 0:4.

ШышъхьэIум и 25-м Мыекъуапэ щызэдешIагъэх, еплъыгъэр 600.

Зезыщагъэхэр: Л. Верулидзе — Владикавказ, оценкэу фагъэуцугъэр — 5, А. Ширяев — 5, К. Скляров — 5 — тIури Ставрополь.

Къэлапчъэм Iэгуаор дэзыдзагъэхэр: Оруджев — 21, Шаванов — 57, Амаханов — 82, Ибрагимов—90.

«Зэкъошныгъэм» ешIэгъур шIозыхьыгъэр командэ лъэшмэ ащыщэп. Ар къыдэтлъыти, зэIукIэгъур къызаухым гущыIэгъу тызыфэхъугъэмэ къытаIуагъэр зэфэтхьысыжьыгъ.

Виталий Аксенов — илъэсыбэрэ «Зэкъошныгъэм» щешIагъ:

— Тифутболистмэ ешIакIэу къагъэлъэгъуагъэм сигъэгушIуагъэп. Гупчэм итхэу бащэрэ Iэгуаор зэфадзыжьы, апэкIэ жъажъэу лъэкIуатэх. ХьакIэхэр зэкIэкIожьынхэу, «пытапIэхэр» якъэлапчъэ ыпашъхьэ щагъэпсынэу игъо ифэщтыгъэх. «МашIор» тифутболистмэ анэгу кIэсымылъэгъуагъэу къысщыхъугъ. ЗэрэтшIуахьыгъэм пае командэу тиIэр дэеу слъытэрэп. Тренер шъхьаIэу ЗекIогъу Муратэ тифутболистхэр ыгъэдэIонхэу, тагъэгушIонэу сащэгугъы.

Магомед-Расул Ахмедов — «Дагдизелым» итренер шъхьаI.

— ТекIоныгъэр къызэрэдэтхыгъэм пае «Зэкъошныгъэр» тыубыщтэп. Уздэн Роман тикъэлапчъэ Iэгуаор къыдидзэу пчъагъэр 1:0 хъугъэмэ, текIоныгъэр «Дагдизелым» ыхьын ылъэкIыщтыгъэу къыуасIорэп. Футболым насыпэу щыбгъотырэм мэхьанэ иI. Пчъагъэр 2:0-м зынэтэгъэсым, «Зэкъошныгъэм» иешIакIэ къызэщыкъуагъ.

М. Ахмедовым зэрилъытэрэмкIэ, «Зэкъошныгъэр» я 3 — 4-рэ чIыпIэхэм непэ ащыIэн фае. Апэ ит командэхэр «къабзэу» емышIэхэу къыхэкIы — судьяхэр IэпыIэгъу къызфагъэхъух, нэмыкI хэкIыпIэхэри агъэфедэх. «Дагдизелыр» икъалэ къыдэкIыгъэу мыгъэ апэрэу текIоныгъэр къыдихыгъ.

ТикъэлэпчъэIутэу Николай Москаленкэр, тиухъумакIохэр зэрэбгъэмысэнхэ щымыIэу тIорэп. «Зэкъошныгъэм» иешIакIэ къыгъотыжьынышъ, тигъэгушIонэу тыщэгугъы.

Купым хэтхэр зэрешIагъэхэр:

«МИТОС» — «Ангушт» — 2:1, еплъыгъэр 1000, «Астрахань» — «Автодор» — 0:3, еплъыгъэр 1500-рэ, «Черноморец» — «Батайск» — 3:0, ешIагъэхэп, «Кавказтрансгаз» — «Энергия» — 2:1, еплъыгъэр 1000, «Торпедо» — «Динамо» — 3:0, еплъыгъэр 3000, «Краснодар — 2000» — «Таганрог» — 1:1, еплъыгъэр 300, «Мэщыкъу» — СКА — 2:0, еплъыгъэр 2400-рэ.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр
ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкIыжь ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкIэ зэтемыфэн ылъэкIыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4651
Индексхэр 52161 52162
Зак. 2444

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00